

Pla de gestió del patrimoni
marítim de Sant Pol de Mar

Pla de gestió del patrimoni marítim de Sant Pol de Mar

Ariadna Rodríguez Montfuleda

Tutor: Dr. Llorenç Prats Canals

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural
Universitat de Barcelona
Juny 2012

Sumari

Introducció i justificació del projecte	7
EL PLA DE GESTIÓ DEL PATRIMONI MARÍTIM DE SANT POL	9
part 1. Anàlisi de la situació	11
1. Anàlisi del context	12
1.1 SITUACIÓ GEOGRÀFICA	12
1.2 DEMOGRAFIA	13
1.3 ECONOMIA	14
1.4 COMUNICACIONS	15
1.5 ELS CENTRES D'ENSENYAMENT I POBLACIÓ ESCOLAR	16
1.6 LES ASSOCIACIONS I ENTITATS	17
1.7 PATRIMONI CULTURAL I EQUIPAMENTS	18
1.7.1 Patrimoni cultural	18
1.7.2 Equipaments culturals del municipi	20
1.7.3 Altres agents culturals	22
1.7.4 Patrimoni natural i paisatgístic	22
1.7.5 Gastronomia	24
1.8 COMPETÈNCIA I COOPERACIÓ	24

2. Anàlisi interna	27	2. Conservació i restauració del patrimoni marítim	48
2.1 HISTÒRIA DEL MUNICIPI:		2.1 PATRIMONI MOBLE	49
LA PLATJA, ELS PESCADORS I EL TREN	27	2.2 PATRIMONI IMMOBLE	51
2.2 EL PATRIMONI MARÍTIM A SANT POL	29	2.3 PATRIMONI FLOTANT	53
2.3 LA RECUPERACIÓ DE PATRIMONI MARÍTIM A SANT POL	32	3. Activitats	54
2.3 MARC LEGAL	34	3.1 PREMISSES INICIALS I OBJECTIUS	55
2.4 ANÀLISI DAFO	36	3.2 ACTIVITAT PRÈVIA	55
3. Objectius	38	3.3 PROGRAMACIÓ DE NOVES ACTIVITATS.	55
		3.4 ELABORACIÓ DEL CALENDARI	57
part 2. Proposta de gestió del patrimoni		3.5 EL GUIA EXPERT. LA PARTICIPACIÓ EN L'ORGANITZACIÓ	
marítim de Sant Pol de Mar	39	I DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS.	58
INTRODUCCIÓ	40	4. Pla de comunicació	59
1. Inventari del Patrimoni Marítim de Sant Pol de Mar	41	4.1 CREACIÓ DE LA PÀGINA WEB	59
1.1 L'INVENTARI. PRECEDENTS	41	4.2 CREACIÓ D'UN BUTLLETÍ	60
1.2 OBJECTIUS	42	4.3 CREACIÓ DEL MAILING	60
1.3 PREMISSES BÀSIQUES	43	4.4 GENERACIÓ D'ESPAIS A LES XARXES SOCIALS	60
1.4 PASSOS A SEGUIR	45	4.5 EDICIÓ DE CARTELLS I DIFUSIÓ PROPAGANDÍSTICA	61
1.5 FORMACIÓ DE VOLUNTARIS I PARTICIPACIÓ CIUTADANA	47	part 3. Futurs projectes	62
1.6 PRIMERS USOS DE L'INVENTARI	47	CAN VILLAR I EL PROJECTE DE MUSEU MARÍTIM	64
		SALA D'EXPOSICIONS TEMPORALS. UNA PROPOSTA	64

part 4. Organització	66
Gestió	67
Calendari d'actuacions	69
Pressupost	70
Bibliografia	77
Annexes	83
<i>Fitxa d'inventari per objectes patrimonials</i>	84
<i>Fitxa d'inventari per als béns immobles</i>	85
<i>Fitxa d'inventari per a embarcacions</i>	86

Agraïments

Aquest treball ha estat possible gràcies a totes aquestes persones. El seu consell i ajut han estat imprescindibles per a tirar endavant el projecte, sense elles el resultat no hagués estat el mateix.

- LLORENÇ PRATS.
Antropòleg, professor de la UB i director del projecte
- XAVIER MONTELLÀ.
Tècnic de cultura de l'Ajuntament de Sant Pol de Mar
- FERRAN ARMENGOL. A Tot Drap
- JOSEP MONTMANY.
A Tot Drap, President de la Confraria de Pescadors de Sant Pol
- ELISEU CARBONELL. Antropòleg, investigador del ICRPC
- ENRIC GARCIA DOMINGO. Director tècnic del Centre de Documentació Marítima. Museu Marítim de Barcelona
- DOLORS JURADO.
Conservadora del Museu Marítim de Barcelona
- RAFAEL FOLCH.
Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional
- JUAN MANUEL AMÓRTEGUI. Dissenyador i editor.
- ANTONI BOSCH. Arqueòleg
- DÍDAC TEIXIDÓ
Centre de Promoció de la Cultura Tradicional i Popular

Introducció i justificació del projecte

Durant els últims anys el patrimoni marítim ha esdevingut objecte d'estudi i atenció per part d'institucions acadèmiques. La pesca, activitat principal de moltes poblacions de la costa catalana, ha esdevingut un sector més aviat residual amb l'arribada del turisme de masses, que passà a ésser la principal font d'ingressos de moltes d'aquestes poblacions. Des de fa uns anys, però, l'interès per la pesca s'ha reactivat, no com a font d'ingressos en si, sinó com a **activitat patrimonial**.

Aquest fet va lligat a un ressorgiment popular d'activitats vinculades al patrimoni marítim. Actualment les iniciatives es multipliquen al llarg de la costa catalana: des de projectes d'inventariats de vaixells de port a receptaris de cuina marinera, passant per iniciatives de recuperació de la vela llatina tradicional i per les recreacions d'oficis antics a la platja.

Dins aquest context d'increment general de l'interès pel mar, Sant Pol no n'és una excepció. El projecte va començar quan ja feia un temps que s'havia iniciat aquest procés de revifada del patrimoni. En concret, després d'una conversa amb el tècnic de cultura i joventut de Sant Pol de Mar, en Xavier Montellà. Fou ell qui em posà en contacte amb l'associació **A Tot Drap**, un dels principals actors d'aquest projecte.

Al tenir lligams familiars amb la vila ja estava assabentada de l'existència d'un important patrimoni marítim, una herència cultural que encara es conserva ben viva tot i la pràctica desaparició de la pesca com a sector econòmic al poble. El que desconeixia fins llavors

era la tasca imparabile que s'estava desenvolupant al seu voltant; un ritme d'activitat que demostra el dinamisme i la bona disposició al voltant del tema.

En el primer contacte em van explicar la seva trajectòria des de la restauració dels primers vaixells l'any 2001 fins la restauració de la caseta de la "maquinilla" al 2007. Aquest fet s'uneix als esdeveniments organitzats per A Tot Drap i per altres entitats¹ centrats en el patrimoni marítim.

El següent projecte que tenien plantejat era la **construcció d'un museu marítim local**, ubicat a la masia de Can Villar. Can Villar és una masia del segle XVII, que segons la documentació és la més propera al mar. Aquest fet convertia l'emplaçament en ideal, i l'Ajuntament de Sant Pol va donar suport a la iniciativa.

Tanmateix els problemes amb la cessió de l'edifici (de propietat privada) i la crisi econòmica van fer aturar el projecte de rehabilitació i construcció del museu.

Davant d'aquesta tessitura, i tot i que la primera idea era la de dissenyar un museu marítim local, vaig apostar per un altre tipus de projecte.

El **pla de gestió** que proposem en aquest document és un enllaç entre la feina prèvia de recuperació del patrimoni marítim que han

fet les entitats i la creació d'un equipament final. El pla consisteix en l'establiment d'accions a curt i mig termini per a la creació d'una **col·lecció pròpia**, per la seva conservació i difusió. Aquesta col·lecció vindrà donada per la recollecció del patrimoni dispers de la vila, que els veïns guarden a casa seva, i del patrimoni ubicat a la platja.

A partir de la **recol·lecció, catalogació** i posterior **emmagatzematge**, es procedirà a **generar activitat** al voltant d'aquest patrimoni, per tal de dinamitzar-lo. Aquestes activitats, que aniran des de les visites guiades fins als tallers didàctics o als sopars de temàtica marinera, seran conduïdes per la **població local**.

Totes les accions que es generin en el pla estaran enfocades a la potenciació de la **participació ciutadana**, la qual és bàsica per al desenvolupament de l'inventari i de les activitats.

La finalitat última del pla de gestió és, a llarg termini, generar un **equipament**. Aquest equipament haurà de ser una continuació del **procés participatiu** generat prèviament.

L'objectiu d'aquest pla de gestió és el de difondre el patrimoni marítim local i comarcal, aportant un discurs crític sobre l'herència marinera del poble i generant processos de reflexió de la comunitat sobre si mateixa². A més a més aquest procés pot ser l'inici de

1 Penya Xíndries i Centre Cultural i d'Esbarjo

2 Per a generació de processos de patrimonialització local i dinàmiques socials al voltant del patrimoni, consulteu Prats (2005)

projectes de recerca sobre el patrimoni marítim, que poden generar col·laboracions amb institucions de renom com el Museu Marítim de Barcelona i el Museu de la Pesca de Palamós.

El pla de gestió del patrimoni marítim de Sant Pol de Mar és una **eina** per articular les iniciatives portades a terme fins ara i conduir-les a la creació d'un equipament municipal. Donat el seu caràcter eminentment participatiu, aprofita la dinàmica existent d'associacionisme local i interès col·lectiu pel patrimoni marítim per generar noves propostes. Finalment dóna resposta a una demanda de musealització posant en valor el patrimoni dels veïns.

El projecte pot ser una resposta a una doble demanda de la població: la posada en valor d'un tema identitari com és l'herència marítima, i la generació d'un equipament al voltant d'aquesta. Per fer-ho serà imprescindible la col·laboració dels agents locals que participen en tot aquest procés, així com la implicació de l'administració, que serà bàsica perquè tiri endavant.

EL PLA DE GESTIÓ DEL PATRIMONI MARÍTIM DE SANT POL

En el següent projecte trobarem una anàlisi de la situació actual, que es centra en la situació de Sant Pol, la seva economia i en el potencial del seu patrimoni marítim. En la segona part trobarem una

proposta de gestió que es basa en la realització d'un inventari, la cerca d'un magatzem, la generació d'activitats i la seva difusió.

El pla de gestió del patrimoni marítim consisteix en l'aplicació d'una sèrie de mesures amb l'objectiu de crear una col·lecció pròpia, blindar la protecció del patrimoni marítim i dinamitzar-lo a partir de la creació d'un calendari d'activitats.

El pla de gestió s'estructura en quatre apartats bàsics: **inventari**, **conservació**, **activitats** i **difusió**. Hem dedicat un apartat especial al futur **equipament**. En aquest projecte no es contempla la generació d'un equipament a curt i mig termini, per la qual cosa el pla de gestió es centra en definir el full de ruta per a generar una col·lecció i difondre-la, sense un equipament.

Aquest fet es deu a que les possibilitats de rehabilitar l'espai que anys enrere es va acordar per a fer-hi el museu –Can Villar– en aquests moments són escasses. En aquest sentit, el projecte dóna unes indicacions bàsiques per al futur equipament i argumenta les causes de l'abandó –momentani– de Can Villar com a possible seu d'un equipament vinculat al patrimoni marítim.

El pla de gestió descriu a fons els passos a seguir per a realitzar l'inventari del patrimoni marítim de Sant Pol. En aquest apartat es detallen els elements a inventariar, l'abast del projecte i la seva metodologia. Aquest àmbit és el més desenvolupats degut a que serà el primer en portar-se a terme i els resultats del qual serviran per a portar a terme les següents fases del projecte.

L'anàlisi del material recollit a l'inventari permetrà definir les especificitats que haurà de tenir el futur magatzem, per tal de que s'adapti a les característiques de les peces. Actualment no es disposa de cap emplaçament físic on dipositar la col·lecció, que no està constituïda i roman emmagatzemada en cases particulars. El pla de gestió dóna indicacions de conservació i recomanacions bàsiques per a la tria del magatzem, que es farà durant el desenvolupament d'aquest pla.

Un cop finalitzades les fases d'inventari i conservació, dissenyades per a executar-se a curt termini, es procedirà a realitzar les fases de creació d'activitats i de difusió de les mateixes. El pla preveu la generació d'un calendari estable d'activitats a partir de les iniciatives ja consolidades i de la proposta de noves. L'objectiu és generar una programació que serveixi per a fer difusió del patrimoni marítim de la vila i de la història de Sant Pol. El pla enumera les possibles propostes d'activitats, que es concretaran en treballs posteriors un cop finalitzat l'inventari i per tant l'estudi dels objectes patrimonials del poble.

Finalment es preveu la difusió de les activitats i del pla de gestió mateix a través de l'edició d'un butlletí en paper, en format col·leccionable. El pla de comunicació planteja la necessitat d'elaborar una pàgina web on exposar el contingut del projecte i les activitats vinculades al món marítim que es portin a terme al municipi. També es preveu l'entrada a les xarxes socials, per tal d'aconseguir una òptima difusió.

Per tal de garantir el seu acompliment es proposa la formació d'un **consorci** entre les entitats més vinculades al patrimoni marítim i l'Ajuntament. Així doncs en el pla s'esbossen els arguments per crear el consorci, a més de la seva estructura bàsica. El pla conté a més un pressupost bàsic de les seves activitats, així com un calendari d'execució.

part 1.
Anàlisi del context

1. Anàlisi de la situació

1.1 SITUACIÓ GEOGRÀFICA

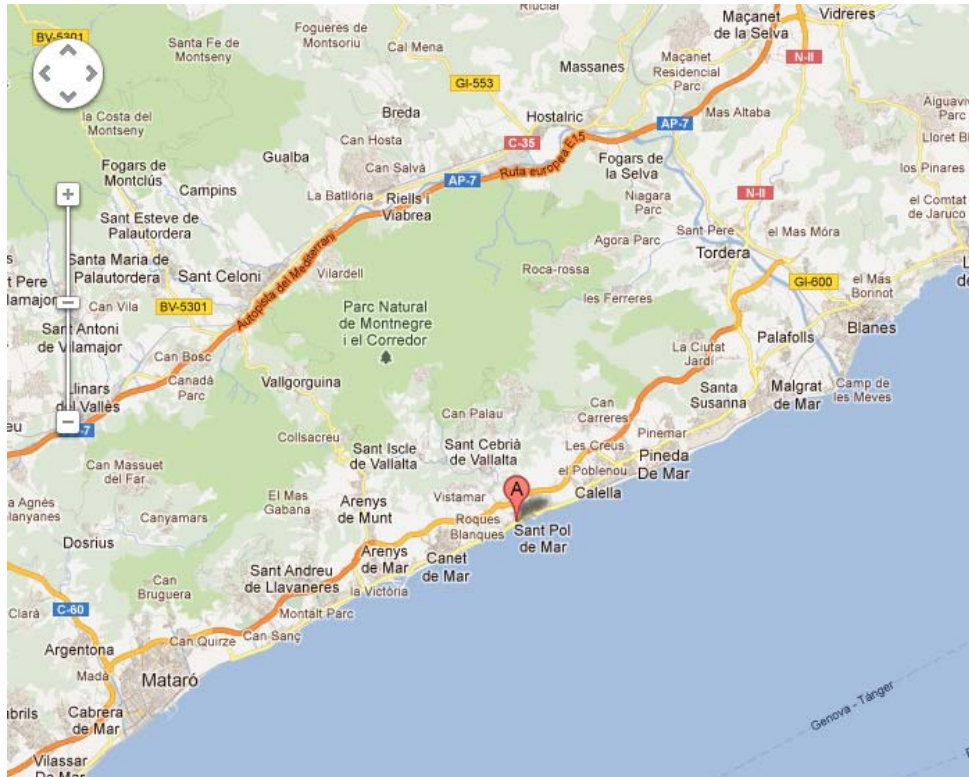
El municipi de **Sant Pol de Mar** es troba situat a la meitat septentrional de la comarca del Maresme, a la província de Barcelona. Amb una extensió de 75 km², limita al nord amb el municipi de Calella, al sud amb Canet de Mar i a l'oest amb Sant Cebrià de Vallalta.

Sant Pol forma part de la zona coneguda com la **Vallalta**, una extensió de 7 km que inclou 3 municipis, Sant Pol de Mar, Sant Cebrià i Sant Iscle de Vallalta, i que connecta el mar amb el parc del Montnegre i el Corredor.

La comarca del **Maresme** està situada a la part central del litoral català. Limítrof amb les comarques de La Selva, el Barcelonès i el Vallès Oriental, el Maresme té una extensió de 398,5 km² i una població total de 434.897³ habitants, la majoria dels quals resideixen en municipis costaners.

La capital administrativa i econòmica és Mataró, que també és la seu del partit judicial.

La orografia de la comarca està marcada per la Serralada Litoral, que creua els municipis interiors. El Parc Natural del Montnegre i Corredor també és un element condicionant de la comarca, donat que està dins el terme municipal de Sant Iscle de Vallalta, Sant Cebrià de Vallalta, Arenys de Munt, Dosrius, Mataró, Palafolls, Pineda de Mar i Tordera.

Mapa de Sant Pol i del Maresme Nord. Font: Google Maps

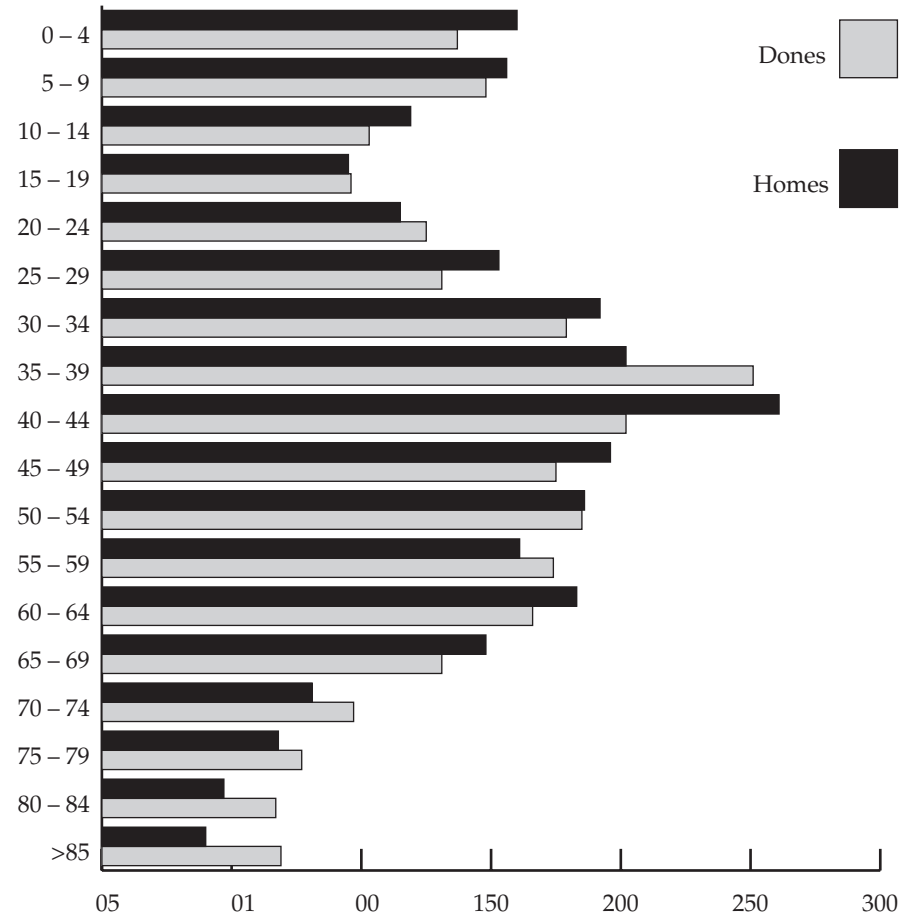

fig. 2 Població de Sant Pol de Mar per edats. Font INE segons Padró continuu.

1.2 DEMOGRAFIA

Segons les dades que proporciona el padró continuu, el nombre d'habitants de la vila és de 5.070 persones⁴, mentre que al conjunt de la comarca arriba a un total de 434.897⁵ habitants. El municipi amb més habitants és la capital, Mataró, amb un total de 123.898 persones.

Durant la segona meitat dels anys 90, la població va experimentar un creixement notable, de fins un 40%⁶ degut a la proliferació d'operacions urbanístiques, especialment de construcció de les urbanitzacions dels Garrofers, Urbapol, entre altres. Aquest increment es va reduir a inicis de la següent dècada, quan finalitzà la construcció de les urbanitzacions.

Actualment aquestes urbanitzacions agrupen molta població, però el nucli poblacional i social del poble es continua concentrant al centre.

A Sant Pol hi predomina la franja de població amb una edat compresa entre els 35 i els 50 anys; la població jove nascuda als tres pobles de la Vallalta marxen a viure fora degut a les possibilitats de trobar feina; malgrat tot el nombre d'habitants es manté degut a l'arribada de famílies joves amb fills petits, que venen a viure a la zona per les comoditats que ofereix, però mantenen la feina a la població d'origen.

4 Font: IDESCAT

5 Font: Consell Comarcal del Maresme

6 Pla d'Acció Cultural de la Vallalta, p.16

Respecte a la població immigrada, que correspon al 10% de la població total, els col·lectius més nombrosos provenen d'Europa i d'Amèrica del Sud.

POBLACIÓ PER NACIONALITAT. ANY 2011								
Sexe	Espanyola	Resta UE	Resta Europa	Àfrica	Amèrica del Nord i Central	Amèrica del Sud	Àsia i Oceania	Total
Homes	2273	102	17	55	25	77	9	2558
Dones	2240	86	21	45	32	81	7	2512
Total	4513	188	38	100	57	158	16	5070

Taula 1: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT

1.3 ECONOMIA

Sectors productius

La comarca del Maresme en general viu abocada al sector terciari, manté encara una important indústria del sector metal·lúrgic, químic, i tèxtil (tot i la davallada dels últims anys), i disposa d'una important producció agrícola: flor ornamental, maduixes i horta en general.

La pesca com a sector professional ha anat disminuint progressivament a totes les localitats. Arenys de Mar continua essent el port de referència, amb una flota pesquera de 116⁷ vaixells registrats.

El turisme és actualment un dels sectors que ocupa més població a la comarca. De gran importància en les poblacions costaneres, el

⁷ Dades extretes de l'informe de la Direcció General de Ports i Transports de la Generalitat "Situació actual del sistema portuari català i previsions d'evolució".

turisme familiar nacional i internacional (especialment a localitats més grans com Calella) és un dels sectors de major ocupació, sobretot durant la temporada alta.

El sector econòmic amb més ocupació a Sant Pol de Mar actualment és el dels **serveis**, seguit per la construcció, la indústria i finalment les activitats primàries (majoritàriament l'agricultura).

Tal i com succeeix a la resta de la comarca, el sector turístic és una de les principals vies de sosteniment del municipi. L'agricultura havia estat el sector econòmic tradicional en aquest municipi, i el sector industrial va veure's beneficiat de la construcció de polígons industrials a prop de l'entrada a l'autopista C-32. Malgrat tot, el sector predominant és el terciari.

Sant Pol té una infraestructura turística que consta d'1 hotel de 3 estrelles, 2 hostals i 2 càmpings.

És important destacar la presència de l'**Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme**, ubicada a l'Hotel Gran Sol.

Atur

La situació de crisi ha comportat la pèrdua de molts llocs de treball, especialment del sectors relacionats amb la construcció.

Els nivells actuals d'atur a Sant Pol ronden en el 10,03% de la població activa total, mentre que a la comarca en general és d'un 16,1%⁸. els treballadors provenien majoritàriament dels sectors de la hostaleria, de la indústria i de la construcció. Els nivells de pèrdua de llocs de treball en el sector pesquer no ha estat tan brusc degut a que la davallada de treballadors ja va començar molts anys abans.

El sector pesquer ha patit importants davallades fins avui dia, tant de nombre de captures com d'efectius humans. El fet d'haver de varar les barques a la platja, amb el desgast físic que comporta, i la proximitat geogràfica amb el port d'Arenys de Mar ha fet que progressivament l'activitat pesquera s'anés traslladant fins allí. De fet, la Confraria de Pescadors de Sant Pol està al municipi d'Arenys de Mar, i totes les barques dels pescadors professionals de la vila també. Actualment tan sols hi romanen barques esportives i de lleure.

L'arrossegament de les barques constituïa una feina molt pesada, que quan van mancar efectius humans es va tornar impossible de fer. Tan és així, que progressivament es va anar abandonant la pesca professional a Sant Pol, així com les barques de pesca. A finals dels anys 80 es va cremar l'última barca que quedava a la platja.

1.4 COMUNICACIONS

La comarca del Maresme, i especialment la zona septentrional, s'ha caracteritzat per una deficiència estructural en el transport públic de persones i mercaderies, fet que ha comportat una dependència del transport privat per part dels habitants del municipi.

A tocar de la línia de costa hi circula la línia de tren Rodalies de Catalunya R1, la més antiga de la Península Ibèrica, que té l'inici a l'Hospitalet del Llobregat i acaba al municipi Maçanet Massanes. Aquesta s'ha caracteritzat sempre per una manca de manteniment considerable. A partir de l'estació d'Arenys de Mar, el recorregut passa a fer-se en una via única, cosa que comporta retards i intervals de freqüència pas molt més amplis.

La no reforma de l'estació i de les vies és una problemàtica no resolta que es remunta al segle passat i que recentment ha intentat

8 Dades provinents del Consell Comarcal del Maresme

Estació de tren de Sant Pol de Mar

arranjar-se, sense èxit per l'oposició veïnal i per la paralització de la construcció arran de la crisi del sector⁹.

La comunicació en tren amb Girona és més complicada degut als transbords que cal fer per arribar-hi; és possible arribar també amb la línia regular d'autobusos entre l'Aeroport de Girona i el Maresme.

El municipi també compta amb un bus Interurbà (Sagalés), que connecta Sant Pol de Mar amb els municipis veïns de Sant Cebrià de Vallalta i Calella.

Respecte al transport privat la via de comunicació històrica és la Nacional II (N-II), una via que ha quedat obsoleta degut a l'elevat nombre de turismes que hi circulen i que no pot absorbir, provocant aglomeracions i embussos constantment. A més a més aquesta via concentra uns quants punts negres viaris al llarg del seu recorregut, especialment pel que fa a accidents mortals amb motocicletes¹⁰.

L'autopista C32 ha representat una millora de les comunicacions a tota la comarca, i ha facilitat la connexió entre els diversos municipis i les capitals de referència, Barcelona i Girona.

1.5 ELS CENTRES D'ENSENYAMENT I LA POBLACIÓ ESCOLAR

El municipi de Sant Pol de Mar disposa d'una escola primària pública, el CEIP Sant Pau i una escola d'Educació Infantil, CEI El Pi del Soldat.

Part de la població escolaritzada a l'ensenyament primari no cursa els estudis al poble, sinó en localitats veïnes amb més oferta educativa, com Arenys de Mar, Arenys de Munt, Calella, Pineda o Mataró.

⁹ Vegeu Anàlisi interna. Història de la platja, els pescadors i el tren

¹⁰ Informe EuroRAP Catalunya (2010)

Per a realitzar estudis secundaris, els estudiants han de desplaçar-se una altra localitat, donat que el municipi no disposa de cap institut.

El Pla d'Acció Cultural de la Vallalta recull la demanda dels municipis de Sant Pol, Sant Cebrià i Sant Iscle de construir un institut d'ensenyament secundari per donar servei a les tres poblacions¹¹.

1.6 LES ASSOCIACIONS I ENTITATS

El municipi destaca per tenir un elevat nivell d'associacionisme, pel que fa l'elevat nombre d'entitats en comparació amb la totalitat d'habitants. Segons les dades de l'Ajuntament, hi ha un total de 30¹² associacions, la majoria d'elles de caire lúdic i festiu.

Logo d'A tot Drap

Logo de la Penya Xíndries

Les entitats vinculades principalment al món marítim són tres: l'associació l'**Àncora**, dedicada a gestionar l'espai per a barques d'es-

barjo a la platja al Torrent de l'Arrosser (platja de les Barques), i que agrupa els propietaris de les embarcacions. Els socis paguen una quota per l'ús de la màquina per arrossegar les barques. La segona entitat és el **Club Nàutic de Sant Pol de Mar**, que des de 1962 es dedica a la pràctica de la navegació a vela. La tercera associació és **A Tot Drap**, que té per objectiu la recuperació de la navegació en vela llatina, i és un dels principals agents d'aquest projecte¹³.

Destaquen a més altres entitats organitzadores d'esdeveniments al voltant del patrimoni marítim. La **Penya Xíndries**, constituïda fa més de 30 anys, organitza esdeveniments com la Cavalcada de Reis, el Festival de Jazz de Sant Pol i la Sardinada Popular. Des del 2003 organitza el festival Firamar i el Festival d'Havaneres, amb la col·laboració d'altres entitats, com A Tot Drap. D'altra banda trobem el **Centre Cultural i d'Esbarjo**, entitat que gestiona l'equipament homònim, i organitza activitats com obres de teatre, sortides per a gent gran, cinema, etc. L'any 2008 van organitzar l'obra de teatre "La Barca Nova", amb la col·laboració d'A Tot Drap i sota el paraigües del Cap de Sant Pere.

La col·laboració entre aquestes tres entitats (A Tot Drap, Penya Xíndries, Centre Cultural i d'Esbarjo), a més de l'Ajuntament, ha generat una unió no normativitzada anomenada "El Cap de Sant Pere".

Una altra associació a destacar són els **Amics de les Arts**, gestors del Museu de Pintura de Sant Pol.

Les associacions del poble han respost de manera molt activa a les necessitats lúdic-cultural de la població, cobrint demandes culturals bàsiques com les excursions per a gent gran, les representacions teatrals o les sortides a Barcelona, organització de fires, concerts, entre altres. Cal dir que davant la gran importància de les associacions i de l'impuls de les activitats que desenvolupen, l'ajuntament de Sant

11 Pla d'Acció Cultural de la Vallalta, p.15

12 Dades de l'Ajuntament de Sant Pol de Mar

13 Veure Anàlisi interna

Pol posa a disposició dels municipis recursos per a tirar endavant aquestes polítiques actives en matèria cultural.

1.7 PATRIMONI CULTURAL I EQUIPAMENTS

1.7.1 Patrimoni cultural

Sant Pol de Mar posseeix un ric patrimoni cultural, que combina l'herència marinera que ha arribat fins els nostres dies amb el fenomen de l'estiueig de famílies benestants, que s'inicià a les darreries de segle XIX i transformà la vida del poble. Gràcies a aquests factors actualment podem gaudir d'un conjunt d'edificis modernistes distribuïts en el casc antic de la població, i que foren obra d'arquitectes modernistes i estiuejants habituals de la vila¹⁴.

El pas d'aquest estiuejants il·lustres ha deixat un ric llegat arquitectònic, principalment edificis modernistes que construï l'arquitecte Mas i Morell. Aquests edificis formen part del catàleg del municipi, i estan inscrits en l'itinerari del patrimoni¹⁵ que l'ajuntament posa a disposició de tots els visitants a través de la seva pàgina web. Cal destacar edificis com Les Escoles Modernistes, Can Planiol o la Casa de les Tribunes, exemples d'arquitectura modernista i noucentista.

Destaca també la successió d'edificis d'estiueig construïts a primera línia de mar, la majoria per l'arquitecte Mas i Morell, com són Can Cordech i Cal Doctor Roura.

D'altra banda també trobem exemples d'**arquitectura religiosa**, com són l'Ermita de Sant Pau i l'església parroquial de Sant Jaume.

14 L'arquitecte Mas i Morell, entre altres.

15 <http://www.santpol.org/fitxers/Fotografies/Llocs%20intereres/Ruta%20Façanes%20Definitiu.pdf>

Escoles Modernistes. Font: Ajuntament de Sant Pol

Panoràmica de Sant Pol, amb l'ermita de Sant Pau

L'Ermita de San Pau, situada dalt del turó, comprèn l'edifici de l'església i les cases annexes, restes de l'antic convent benedictí de Sant Pau. L'ermita, l'únic testimoni de l'antic convent, fou declarat BCIN l'any 1949. Aquest conjunt dóna nom al poble i és un dels símbols del municipi. L'**Església parroquial de Sant Jaume**, construïda l'any 1590, s'aixeca sobre una antiga capella i una torre de guaita del segle XV. Actualment està en fase de restauració.

Un altre element del patrimoni arquitectònic destacat és la **masia de Can Villà o Villar**. Aquest mas construït entre els segles XVI-XVII és la masia catalana documentada situada més a prop del mar, i està inclosa dins l'Inventari de Patrimoni Arquitectònic Català de la Generalitat¹⁶. Com a elements destacables, té a la façana principal una finestra gòtica i un rellotge de sol.

L'edifici està situat a la urbanització de Can Villar, i és de propietat privada. Malgrat ser un bé catalogat i per tant protegit, actualment es troba en un estat de degradació important, causat per una manca de manteniment continuada en el temps.

Seguint amb el patrimoni arquitectònic, és important destacar dos construccions directament vinculades amb el treball al mar, com són la caseta de la "maquinilla" i el tenyidor de xarxes, dels quals en parlarem en profunditat en el següent apartat.

Finalment, cal destacar un llegat arqueològic de gran importància. Es tracta de les restes arqueològiques del Morè. El **jaciment del Morè** es troba al capdamunt de la riera del Morè, fora del nucli urbà i en una zona de difícil accés.

¹⁶ Vegeu: <http://cultura.gencat.net/invarquit/Fitxa.asp?nom=&municipi=082359&comarca=21&proteccio=0&estil=0&epoca=0&Submit=Cerca&NRegistre=16&idregistre=8984>

El Morè era un centre de producció de vi, d'època romana republicana (s. I aC), que va esdevenir un important centre productor i comercialitzador de vi laietà per tot el Mediterrani, i vinculat als poblats ibèrics del voltant¹⁷. Actualment el jaciment es troba en un estat lamentable de conservació, ja que no disposa d'elements de protecció per a preservar-lo dels agents de degradació externs.

1.7.2 Equipaments culturals del municipi

- **Museu de la Pintura de Sant Pol**

El Museu de la Pintura de Sant Pol de Mar està situat a la plaça de la vila, al costat de l'Ajuntament. És un local poc accessible, donat que cal pujar dos trams d'escala fins arribar a la sala d'exposicions.

El Museu està gestionat per l'associació "Els amics de les Arts", constituïda oficialment l'any 1964 per un grup d'estiuejants barcelonins –principalment Jaume Martí, Gustau Camps, Francisco Llovet i Joan Morral– que l'any 1961 decidiren organitzar un premi de pintura. Gràcies a la cessió de les obres presentades a concurs en successives edicions del premi fins l'any 1976 aconseguiren constituir una col·lecció, amb la que començaren a realitzar exposicions a l'emplaçament actual, inaugurat l'any 1967¹⁸. Actualment el fons del museu consta de 150 obres, algunes d'autors molt destacats com Perejaume, Tàpies o Miró.

En l'actualitat l'associació està formada per un centenar de persones i inaugura una exposició anualment. Els seus horaris d'obertura són

¹⁷ Olesti (2004)

¹⁸ Vegeu escrit d'Eliseu Carbonell publicat a la pàgina web de l'Ajuntament: <http://www.santpol.org/fitxers/Documents/Equipaments/historia%20museu%20spm.pdf>

Ajuntament i Museu de la Pintura de Sant Pol

els caps de setmana i dies festius. Una de les iniciatives més destacades és l'organització de la Fira d'Art de Sant Pol, que es fa durant la festa major.

- **Centre cultural i d'esbarjo**

El Centre Cultural i d'Esbarjo està situat al carrer Consolat del Mar, una de les vies principals de la localitat. Aquest centre està gestionat per l'associació homònima, però la propietat de l'edifici és del Bisbat de Girona. Actualment aquesta entitat organitza activitats de caire lúdic i cultural, com representacions dels Pastorets, sortides conjuntes a representacions teatrals a Barcelona, etc. L'edifici disposa d'una sala per a realitzar exposicions.

Fa uns anys es va especular amb el seu tancament, degut a les pèssimes condicions que presentava l'edifici. En un article a la revista municipal, El Nou Santpolenc, s'afirmava que el Bisbat de Girona cedia l'edifici per 35 anys a l'Ajuntament, per tal de que es fessin les

reformes necessàries. Aquestes reformes passaven per l'enderrocament de l'edifici, la construcció d'un de nou i la dinamització del mateix amb l'ajut d'artistes locals com Perejaume¹⁹.

Actualment l'edifici antic segueix dempeus i en funcionament, donat que l'acord amb l'Ajuntament no va prosperar.

- **Ca l'Arturo**

Punt d'informació juvenil del poble, que centra la seva activitat en l'atenció educativa i de lleure a infants i joves, proporcionant espais per a fer feina de l'escola, consulta d'Internet, etc. Recentment s'ha portat a terme una important reforma per adaptar-lo a les normes d'accessibilitat, per reordenar l'espai interior i per a construir bucs d'assaig.

Ca l'Arturo

- **Biblioteca municipal**

Actualment la biblioteca es troba situada al primer pis de l'estació de tren de la vila. La biblioteca disposa d'un total de 11.000 documents, tres ordinadors per a consultar Internet i 18 punts de lectura. També compta amb bibliotecària pròpia, i el seu horari d'atenció al públic és de dilluns a divendres de 17 a 20h.

Donat que supera els 3000 habitants, el municipi hauria de disposar d'una biblioteca municipal de la Diputació de Barcelona, amb un espai suficientment gran i adaptat a tot tipus de públic.

Es va realitzar un projecte pel qual la biblioteca havia d'estar ubicada a les Escoles Municipals, edifici modernista projectat per l'arquitecte modernista Mas i Morell. El projecte contemplava una reforma de l'espai, que implicava canvis en l'estructura per adaptar l'edifici a la normativa bàsica de biblioteques. Malgrat que es va presentar el projecte, aquest no va tirar endavant degut a l'oposició veïnal, que estava en desacord amb uns canvis que modificarien visiblement l'edifici patrimonial.

- **Escola Municipal de Música i Dansa de la Vallalta**

L'Escola de música i dansa és un dels projectes de més èxit de Pla d'Acció Cultural de la Vallalta. Antigament Escola Municipal de Música de Sant Pol, el centre funcionava des de l'any 2000, recentment optaren per canviar el nom de l'escola i incloure's en el projecte de la Vallalta.

1.7.3 Altres agents culturals

- **Fundació Coromines**

La Fundació Pere Coromines²⁰ està situada a l'antiga casa d'estiu de la família, situada al carrer del Consolat del Mar davant de la via del tren. Fundada poc abans de la seva mort pel fill de Pere Coromines²¹, el reconegut lingüista Joan Coromines, aquesta fundació té la missió de difondre l'extens llegat literari que va deixar aquest estudiós de la llengua catalana, instal·lat a Maresme.

1.7.4 Patrimoni natural i paisatgístic

- **Platges**

El relleu litoral de Sant Pol, condicionat pels temporals de vent que modelen contínuament la línia de costa, ha donat forma a les set platges del municipi, la majoria petites cales: la Platja de les Roques Blanques, la Platja de la Murtra, la Platja de Can Villar, la Platja de les Escaletes, la Platjola, la Platja del Morer, la Platja de la Roca Grossa (o de La Cabra), i la Platja de les Barques. La platja més emblemàtica, i un dels principals centres de la vida urbana del municipi en molts sentits és la **Platja de les Barques** o dels Pescadors. Situada davant de l'estació de tren és la platja on els pescadors hi amarren les barques, donat que el municipi no disposa de port.

En aquesta platja hi podem trobar recollits elements patrimonials dels quals en parlarem més endavant, com les barques de pescadors i la caseta de la "maquinilla".

²⁰ Vegeu més informació a: <http://www.fundaciocoromines.cat/>

²¹ Joan Coromines va deixar constància en el seu testament que la fundació havia de portar el nom del seu pare.

Les platges del municipi han gaudit, especialment en els últims anys, d'una gran qualitat donat que s'hi han destinat molts recursos econòmics i s'ha tingut una cura especial en presentar condicions

Platja de les barques de Sant Pol de Mar

Actes del Firamar 2011

idònies per al gaudi del turista. La col·locació de la **bandera blava**, distintiu atorgat per la Fundació per l'Educació Ambiental (FEE) per a certificar la qualitat òptima de les platges, va ser una de les fites de qualitat que s'assoliren en el passat. Per tal de mantenir aquesta qualificació s'han de mantenir unes instal·lacions que –a més a més de la qualitat de la platja– satisfacin les necessitats dels banyistes. La platja de les barques era una de les platges condecorades amb bandera blava, però la comissió de l'ADEAC²² va instar el govern municipal a retirar les barques de la seva ubicació per tal de mantenir el distintiu donat que, segons el seu criteri, les embarcacions dificultaven l'accés

22 Asociación de Educación Ambiental y del Consumidor. Membre responsable per Espanya de la FEE.

a la platja als banyistes. Davant la reacció popular enfront aquesta decisió polèmica, l'Ajuntament va optar a deixar perdre el distintiu de bandera blava per la platja de les barques abans que retirar les embarcacions²³.

La platja de les barques s'ha concebut, més enllà de ser una platja, com un espai urbà més, realment com si fos una **plaça pública**. En ella s'organitzen actes de tota mena, que van més enllà del seu ús pels banyistes: s'hi organitzen esdeveniments esportius (campionats de volei), festius (s'hi munta l'envelat de festa major i s'hi organitzen concerts) o culturals (actes del Firamar, obres de teatre, etc). Eliseu Carbonell, en el seu estudi sobre els usos de la platja a Sant Pol de Mar, en detecta aquests i altres, i descriu aquest espai com una plaça pública o, anant més enllà, com l'arena pública, ja que ha estat l'escenari de diversos conflictes²⁴.

La platja és un espai públic molt apreciat pels vilatans, que consideren la **sorra** de la platja com a patrimoni local²⁵, especialment la de les barques, que consideren part indiscutible de la seva identitat.

23 Veure notícia del diari El Punt del 22 d'abril de 2010: <http://www.elpunt-tavui.cat/noticia/article/1-territori/11-mediambient/160961-sant-pol-ha-de-renunciar-a-la-bandera-blava-perque-les-barques-lfan-nosar.html>

24 El conflicte per la bandera blava, o el tancament de l'estació de RENFE, o els conflictes entre els diversos usuaris de la platja (banyistes, pescadors, etc)

25 Carbonell (2007)

1.7.5 Gastronomia

- **Carme Ruscallea i el Sant Pau**

Sant Pol de Mar ha esdevingut una referència en l'àmbit de la gastronomia de luxe, degut a l'existència del **Restaurant Sant Pau**, de la cuinera **Carme Ruscallea**, guardonat amb tres estrelles Michelin. Carme Ruscallea ha estat una de les principals garants de l'alta gastronomia, no només al nostre país sinó en l'àmbit internacional.

Ruscallea s'ha caracteritzat també per fer una promoció activa del poble i de la comarca del Maresme.

1.8 COMPETÈNCIA I COOPERACIÓ

Es fa necessari conèixer de primera mà els equipaments i entitats del municipi o de la zona que desenvolupen activitats culturals al voltant del patrimoni que posseeixen. Les institucions presents a la nostra àrea d'influència poden esdevenir entitats amb les que **competir** o bé amb les que es pot **cooperar i generar sinergies**.

En aquest apartat descriurem els equipaments i entitats situats a la zona del Maresme, que poden guardar relació temàtica amb el pla de gestió que es presenta. Posteriorment es fa un breu esbós dels equipaments més importants dedicats a la cultura marítima a Catalunya, i amb els quals es poden establir sinergies i relacions col·laboratives.

a) Equipaments i entitats a la zona d'influència

Dins el municipi de Sant Pol, l'única institució museística que trobem és el **Museu de la Pintura**. Aquest museu, i hem parlat anteriorment, està dedicat a la pintura contemporània, del qual conserva un fons de 150 peces. Tot i no tenir vinculació aparent amb el patri-

moni marítim, en una ocasió van cedir el seu espai d'exposició per exhibir l'exposició temporal *El patí de vela*. Aquesta exposició va ser dissenyada pel Museu Marítim de Barcelona i fou exhibida al museu gràcies a la gestió d'A tot Drap, que va ampliar l'exposició per oferir la una visió històrica del patí de vela al propi municipi²⁶.

Les institucions vinculades amb el patrimoni marítim dins l'àrea de Sant Pol –el Maresme– són els museus de les localitats de Vilassar de Mar, el Masnou i Mataró. Aquests museus formen part de la Xarxa de Museus Marítims de Catalunya, impulsada pel Museu Marítim de Barcelona.

Concretament el **Museu de la Marina de Vilassar de Mar** conté peces del món de la pesca, documentació, estris de nàutica i de documentació de vaixells. Les col·leccions del museu de Vilassar són molt similars a les del **Museu Municipal de la Nàutica del Masnou**. En aquest sentit es poden subscriure convenis amb els museus per a intercanviar peces en cas de que siguin necessàries per a realitzar una exposició.

El **Museu de Mataró** no té cap instal·lació dedicada a la promoció del patrimoni marítim, sinó que aquest objectiu s'inclou en el marc general del propi museu. Com a patrimoni marítim a destacar, Mataró té una ermita –l'Ermita de Sant Simó– que fou construïda per pescadors. El museu compta amb rutes temàtiques al voltant del patrimoni marítim, especialment amb l'ermita de Sant Simó i de la seva zona.

D'altra banda cal esmentar l'obertura fa un any del **Centre d'Interpretació del Far a Calella**, la població veïna. Altres pobles com Arenys o Pineda han realitzat exposicions sobre la temàtica marítima als seus centres culturals. Aquests centres, especialment els d'Arenys i Pineda, poden esdevenir possibles aliats, ja que es poden

²⁶ Vegeu <http://www.atotdrap.cat/node/684>

establir col·laboracions per a organitzar activitats conjuntes i poden ser-ne una antena de difusió.

b) Equipaments a la costa catalana

Cal fer referència a les dues institucions a nivell català que més han desenvolupat i treballat el patrimoni marítim, el Museu de la Pesca de Palamós i el Museu Marítim de Barcelona.

El **Museu de la Pesca de Palamós**, des de la inauguració de la nova seu l'any 2002²⁷ –el Tinglado del port– ha desenvolupat una gran tasca de difusió de la cultura marinera en l'àmbit mediterrani.

El Museu exhibeix una exposició permanent que presenta de manera monogràfica el passat, el present i el futur de la pesca, a través del discurs museològic de les seves sales i d'un conjunt d'activitats vinculades al fet marítim i pesquer de la Costa Brava. Les exposicions temporals estan sempre vinculades al món marítim de la zona, tan des de la vessant de la pesca com a mode de vida dels que viuen d'ella. L'any 2011 es va inaugurar un nou espai, el **Centre d'Interpretació de la Pesca-Espai del Peix**, un espai situat a l'edifici de la Llotja de pescadors del port que centra part de la seva activitat en la difusió de la gastronomia marinera.

El Museu de Palamós està vinculat a la **Càtedra d'Estudis Marítims**, creada per la Universitat de Girona, que fa recerca sobre diversos àmbits relacionats amb el mar (antropologia, gastronomia, història, etc.), organitza jornades, publica estudis realitzats per investigadors vinculats a la càtedra, etc.

El **Museu de la Pesca** ha participat en l'**Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya**, aportant un estudi sobre les famílies de pescadors palamosins²⁸. També ha realitzat un inventari de la seva flota pesquera, consultable a través de la pàgina web²⁹, i actualment participa de manera activa en l'**Inventari de les Embarcacions Tradicionals de la Mediterrània**, impulsada per l'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània i dirigida per Davide Gnola.

D'altra banda, la tasca del **Museu Marítim de Barcelona** ha estat cabdal per a la regeneració de l'estudi del patrimoni marítim. Des del museu s'han portat a terme una gran quantitat de jornades i congressos sobre patrimoni marítim, i com a membre i capdavanter de la Xarxa de Museus Marítims de Catalunya, treballa per crear estructures de cooperació entre les entitats i museus marítims de la costa catalana.

El museu, actualment en procés de renovació de la museografia i el discurs de l'exposició permanent, va ser fundat l'any 1932 sota el nom de Museu Marítim de Catalunya a la seva ubicació actual a les Drassanes de Barcelona.

El Museu Marítim de Barcelona és capdavanter en la recerca sobre la cultura marítima, i s'ha posicionat fermament al constituir el MMB con un centre d'investigació sobre la temàtica. Per aquest motiu el MMB ha creat l'**Observatori Permanent d'Història i Cultura Marítima de la Mediterrània**, que desenvolupa programes de recerca que van des de l'estudi històric de l'edifici de les Drassanes, a estudis etnològics vinculats al mar i els pescadors, fins la influència literària de la cultura marítima.

²⁷ Creat oficialment l'any 1995, originàriament estava ubicat a la casa Montaner, que actualment actua com a zona de reserva del museu.

²⁸ Fundació Promediterrània (2006)

²⁹ Consulteu <http://museudelapesca.org/index.php/flota-pesquera>

A més a més, el museu ofereix als investigadors particulars i adscrits la possibilitat de disposar del **Centre de Documentació Marítima**, on està dipositada una rica col·lecció de documents relacionats amb l'àmbit marítim, a disposició dels investigadors.

Dins la seva tasca d'investigació permanent, cal remarcar la generació d'un **Cens del Patrimoni Marítim de la Costa Catalana**, que va tenir lloc entre els anys 1994 i 1999, i que ha estat un referent teòric per tal d'elaborar el present projecte.

Tant amb el MMB com amb el Museu de la Pesca es poden establir convenis per a participar en els seus projectes de recerca en patrimoni etnològic marítim, per itinerar exposicions, entre altres.

Bot Salvavides Calafell

c) Entitats petites dedicades a la gestió de patrimoni marítim

Deixant de banda les institucions més grans, cal esmentar els projectes més locals i de recuperació patrimonial que es porten a terme des de petites associacions. En aquest cas, hi ha dues poblacions catalanes en les que s'ha donat un procés de patrimonialització de la costa molt similar al de Sant Pol de Mar: Cambrils i Calafell.

A **Calafell** (Baix Penedès), existeix una associació per la recuperació del patrimoni marítim amb característiques similars amb A tot Drap. Es tracta de l'**Associació El Patí Català de Calafell**, que té entre els seus objectius el de la recuperació de la navegació amb patí de vela i la de la recuperació de la tradició marinera de les platges de Calafell. De recent constitució (any 2010), aquesta associació ja ha restaurat diversos patins i ha organitzat trobades entre associacions de navegació –entre elles A tot Drap–, a més de participar en trobades de navegació amb vela llatina.

També a Calafell existeix una associació que des de 1984 vetlla per la conservació i l'ús del bot salvavides "Calafell", construït l'any 1916. Aquesta associació, també anomenada **Bot Salvavides Calafell**, promou la difusió de la seva història i la seva funció com a embarcació salvavides, així com les seves exhibicions del bot arreu de la costa catalana.

A **Cambrils** (Baix Camp) també hi ha hagut iniciatives de recuperació del patrimoni marítim per part d'associacions locals, en aquest cas per a recuperar l'embarcació de pesca "Teresa", construïda l'any 1936. En aquest cas, el Museu d'Història de Cambrils ha assumit seva la gestió.

Al municipi de **Castelldefels** també s'està portant a terme un procés de recuperació de la gastronomia marinera.

2. Anàlisi interna

2.1 HISTÒRIA DEL MUNICIPI:

LA PLATJA, ELS PESCADORS I EL TREN

Sant Pol té el seu origen onomàstic en la comunitat benedictina instal·lada a la zona, al monestir de Sant Pau³⁰, que segons la documentació s'establí al voltant del segle X, i que va tenir la seva època d'esplendor entre els segles XI i XIV. Degut a la crisi, les pestes i les guerres civils, el monestir fou abandonat el segle XV. Al voltant d'aquest nucli monàstic, s'hi establí un petit nucli de pescadors provinents del municipi de Sant Cebrià de Vallalta. El nucli de població es va consolidar i va diversificar les seves activitats econòmiques, conreant la vinya i comercialitzant el vi tot mantenint l'activitat al mar, fins que l'any 1599 Sant Pol de Mar s'independitzà de Sant Cebrià de Vallalta.

El municipi canvià radicalment amb l'arribada del tren al 1859. El tren contribuí a generar un desenvolupament del sector industrial, que juntament amb l'agricultura diversificada (olivera, vinya, ametller, garrofer i maduixers) i un importat sector pesquer, feren viure una nova etapa de creixement i bonança³¹.

30 De l'antic monestir avui dia només en resta l'ermita, actualment en funcionament i un dels símbols del municipi.

31 Extret de la pàgina web de l'ajuntament

A inicis del segle XX, i gràcies a l'existència del tren, Sant Pol va esdevenir un destí d'estiueig per a les famílies benestants de Barcelona, fet que s'ha mantingut fins avui en dia. El turisme, especialment a partir de la segona meitat del segle XX, passà a ser un dels puntals econòmics del municipi. En l'actualitat, i tal i com s'ha descrit a l'anàlisi de situació, el sector serveis és el que té major importància econòmica i laboral en el municipi, mentre que l'activitat agrícola i pesquera ha disminuït considerablement des dels anys 80.

La qüestió del carril

El tren ha estat un factor de discòrdia entre els habitants del poble des de la seva arribada, l'any 1859, i durant una època va canalitzar un enfrontament entre dos sectors de vilatans³².

L'any 1890 la Companyia de Ferrocarril, que tenia un acord amb els pescadors perquè deixessin les barques a la via secundària en cas de temporal, va iniciar unes obres de reforçament de les vies a partir d'esculleres de pedra. La finalització d'aquestes obres hauria suposat la pèrdua d'una important franja de platja, a més de la impossibilitat d'amarrar les barques a la via secundària en cas de temporal.

Aquesta tessitura provocà un greu enfrontament entre diverses faccions del poble i la Companyia de Ferrocarril, que al no resoldre's, portà al sabotatge continu de les vies. Aquest conflicte rebé el nom de *La qüestió del carril*³³.

Sant Pol als anys 30

L'enfrontament de fons es va produir entre dos sectors de veïns: el primer grup estava format pels pescadors afectats per la construcció de les esculleres i per un grup de vilatans afins, liderats per l'alcalde Josep Tobella, el major propietari rural de tot el poble; el segon grup estava format en la seva majoria per industrials i comerciants als qui afavoria la protecció de les vies del ferrocarril.

Degut als sabotatges constants, la construcció de les esculleres no es dugué a terme, cosa que va ser interpretada pels pescadors com una victòria sobre l'element agressor i estranger que era la Companyia de Ferrocarril.

L'any 2007 va succeir un episodi que guarda moltes similituds amb *la qüestió del carril* del 1890. Un dia del mes de juliol va aparèixer una pancarta del Ministeri de Medi Ambient a l'estació, que anunciava l'inici d'un es projecte de rehabilitació del front marítim de Sant Pol a càrrec de la Constructora Hispànica; les obres consistien en el re-

³² Carbonell (2007) p34-40

³³ La Companyia de Ferrocarril. Aquesta última va esdevenir la viva imatge de l'agressor exterior, que amenaçava la viabilitat de la pesca a Sant Pol.

forçament de l'escullera que protegeix la via del tren, creant una plataforma de 4 metres d'alçada i 400 de longitud. Aquesta plataforma seria aprofitada per a crear una passera, separada de la via del tren per un mur de vidre, que connectaria la platja de les barques amb Can Villar³⁴. El projecte contemplava també la construcció d'un túnel subterrani per donar accés a la platja, i poder així tancar l'estació. Aquestes obres ja foren aprovades en el seu moment, i la resolució es féu pública sense cap rèplica veïnal, però l'aparició de la pancarta va provocar un greu conflicte en el poble, entre partidaris i detractors de l'obra. Els opositors a la passera argumentaven que l'únic objectiu de les obres era protegir les vies del tren, i que la platja quedaria completament coberta de pedres. Ràpidament es generà una forta oposició al projecte, que desembocà en un conflicte entre els partidaris i detractors, amb manifestacions i esbrincades als líders polítics.

Finalment l'Ajuntament demanà al Ministeri de Medi Ambient que paralizés les obres, davant la forta oposició veïnal³⁵.

Recentment també hi hagué mobilitzacions en contra del projecte d'ADIF de tancar els accessos a l'estació, però l'Ajuntament s'hi oposà, i proposà convertir l'estació en un carrer més del municipi³⁶.

34 Carbonell (2007) p. 40

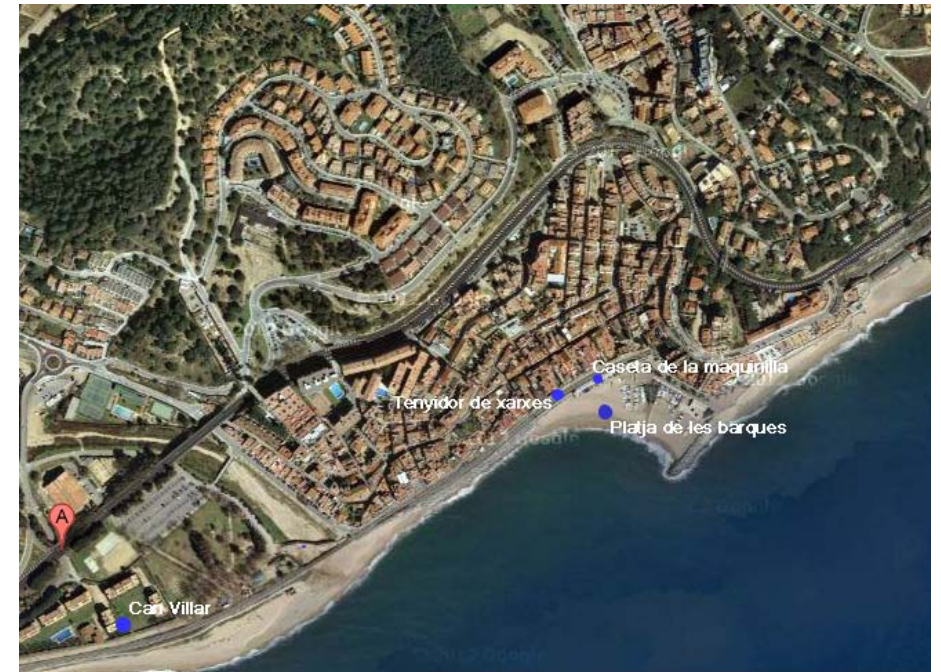
35 Notícia del diari El Punt del 26 de setembre de 2007: <http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/24-puntdivers/4-divers/215470-sant-pol-de-mar-paralitz-la-rehabilitacio-del-front-maritim-per-estudiar-una-alternativa-que-no-degradi-la-platja.html>

36 Notícia el diari El Punt del 3 d'agost de 2011: <http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/1-territori/6-urbanisme/440519-sant-pol-no-vol-cap-estacio-que-li-canvii-la-imatge.html>

2.2 EL PATRIMONI MARÍTIM A SANT POL

Podem classificar el patrimoni marítim de Sant Pol en tres categories: el **patrimoni immoble**, situat majoritàriament a la zona de la platja de les barques; el **patrimoni flotant**, que inclou les embarcacions amarrades a la platja, i el sardinal Sant Pau, amarrat al port d'Arenys de Mar; l'última categoria és la que anomenem **patrimoni moble dispers**, objectes en la seva majoria de caire etnològic o arqueològic, que els vilatans emmagatzemen a casa seva.

Dins el patrimoni de caire arquitectònic, cal referir-nos a dos elements patrimonials importants, com són la caseta de la "maquinilla" i el tenyidor de xarxes, ambdós situats a la zona de la platja de les barques.

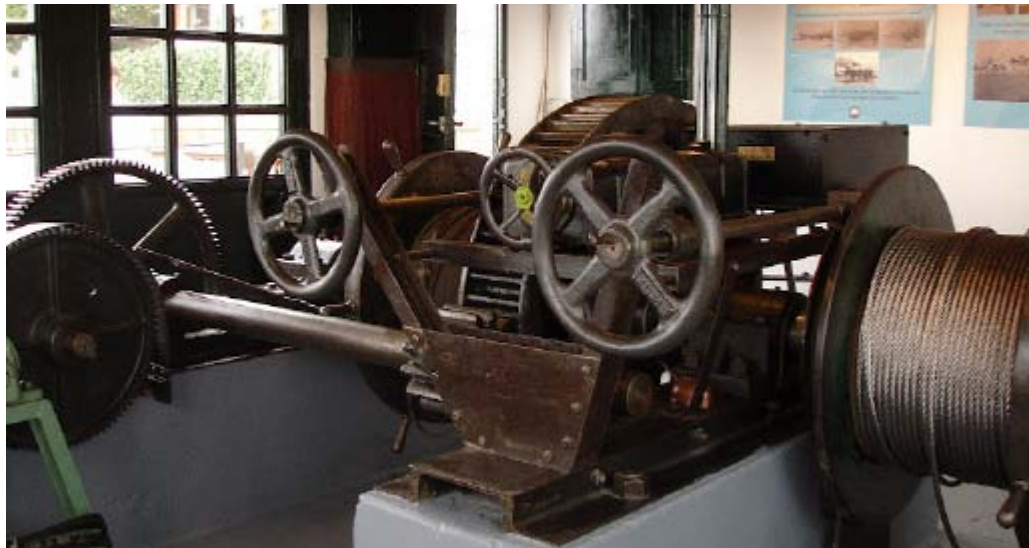
Mapa del patrimoni marítim de Sant Pol de Mar

Caseta de la "maquinilla"

Interior de la caseta de la "maquinilla". Fotografia: A tot Drap

"Maquinilla". Fotografia: A tot Drap

La caseta de la "maquinilla" o caseta del motor és una construcció de fusta de 30 m² situada a la platja de les barques, davant de l'estació de tren. Al seu interior hi ha instal·lada la "maquinilla", un enginy mecànic amb dos motors –un elèctric i un altre d'emergència de gasoil– la funció principal del qual era remolcar les barques que varaven a la platja. Aquesta casa es va construir l'any 1932 i els plànols foren dibuixats per l'arquitecte Ignasi Mas i Morell. La caseta de la "maquinilla" es va construir per allotjar els motors –comprats a l'exposició universal de l'any 1929– que ajudaven a varar les barques, en substitució del sistema tradicional de varada amb tracció animal (normalment bous). Els motors originals encara estan en funcionament.

Aquesta caseta fou restaurada l'any 2007 per l'Associació A Tot Drap, i va ser inaugurada a l'estiu d'aquell mateix any. A la inaugura-

Tenyidor de xarxes o casa dels pescadors

Sardinal Sant Pau

ció hi assistiren les autoritats locals i el director del Museu Marítim de Barcelona.

Recentment la caseta de la “maquinilla” ha estat declarada **Bé Cultural d’Interès Local**.

El **Tenyidor de xarxes o Casa dels pescadors** és un edifici situat al costat de la via del tren, separada de la caseta de pescadors pels rails. És un element catalogat, tot i que no hi ha hagut cap expedient per a declarar-lo BCIL. Està inclòs dins l’Inventari de Patrimoni Arquitectònic Català de la Generalitat³⁷.

37 Vegeu: <http://cultura.gencat.net/invarquit/Fitxa.asp?nom=&municipi=082359&comarca=21&proteccio=0&estil=0&epoca=0&Submit=Cerca&NRegistre=14&idregistre=8982>

Actualment està conformat solament per la planta baixa de l’edifici, donat que en un primer moment el pis de sobre (actualment ocupat pel Cafè del Centre) formava part de infraestructura. Destaca el mural de la façana, on s’indica que és una casa de pescadors.

En aquest local es rentaven, es tenyien i s’emmagatzemaven les xarxes de cotó, abans de la introducció del plàstic. Actualment el local està en desús i amb un evident deteriorament intern i extern.

El **patrimoni flotant** inclou tot el conjunt d’embarcacions amarrades a la platja i el sardinal Sant Pau, amarrat al port d’Arenys de Mar. Aquestes embarcacions pertanyen en la seva majoria a propietaris particulars, en la seva majoria pescadors aficionats o professionals jubilats. En un futur es negociaria un conveni amb aquests propietaris per tal de pactar temes com la conservació de les barques, la neteja de l’entorn, etc.

Palanquí. Sistema de politges utilitzat per retirar les barques de l'aigua manualment. Fotografia: Josep Montmany, A Tot Drap

Torn per pujar les xarxes a bord de la barca. Magatzem particular. Fotografia: Josep Montmany, A Tot Drap

El **patrimoni moble dispers** és tot el conjunt d'objectes patrimonials que resta emmagatzemat als domicilis particulars. Els objectes són majoritàriament de tipus etnològic: des de instruments de pesca (xarxes, hams,) fins a documentació i fotografies.

2.3 LA RECUPERACIÓ DE PATRIMONI MARÍTIM A SANT POL

En els últims anys s'ha donat un procés de **revalorització** del patrimoni marítim molt important, que podem veure amb l'elevat nombre de congressos, ponències i treballs que s'han donat a conèixer en els últims anys.

Tradicionalment no s'havia considerat els objectes provinents de la cultura marítima com quelcom que es mereixés d'ésser dipositat en un museu. Tan sols hi romanien aquells objectes considerats artístics o amb una càrrega històrica important.

Durant aquests últims anys hem assistit a una revaloració de la cultura marítima: organització de congressos relacionats amb la navegació tradicional, les embarcacions històriques, la gastronomia marítima, la gent de mar, així com la proliferació d'esdeveniments col·lectius populars, com la festa de la Sal a l'Escala, les trobades d'embarcacions de vela llatina, les exhibicions de pesca tradicional i la realització d'exposicions concretes amb temàtica marítima.

Aquest auge col·lectiu ha estat present a Sant Pol, el qual partint de la seva identificació amb el passat mariner ha potenciat les iniciatives per a recuperar el patrimoni marítim.

A tot Drap, associació constituïda amb l'objectiu de promoure la conservació i difusió del patrimoni marítim de Sant Pol i la navega-

Firamar 2011

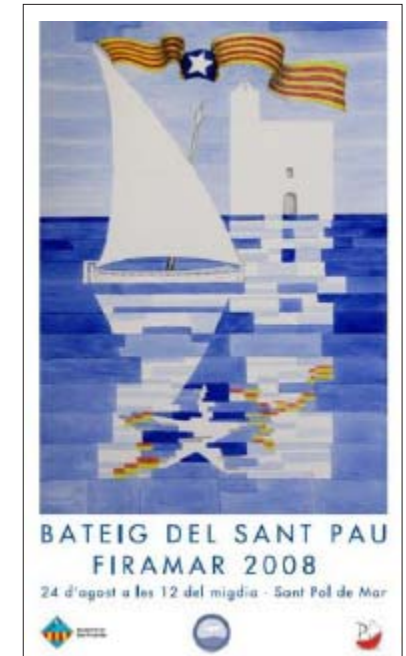
ció tradicional amb vela llatina, ha estat un dels principals agents recuperadors de patrimoni cultural marítim a la vila.

La seva tasca es va iniciar l'any 2001, quan van començar a restaurar vaixells i adaptar-los a la navegació amb vela llatina. Les primeres barques foren la Tortuga, la Lorenzo i la Massagran. Posteriorment, l'any 2008 van restaurar el que avui en dia és el seu vaixell insígnia, el sardinal Sant Pau, a partir del buc d'un sardinal provinent de la Catalunya Nord³⁸. En aquest intervingueren els membres d'A Tot Drap, però també els veïns, ja que van fer una crida sol·licitant materials i peces que faltaven, a la qual van respondre de manera positiva. L'altre projecte estrella ha estat la

³⁸ Es pot seguir el procés de restauració complet a partir del següent enllaç: <http://www.atotdrap.cat/node/41>

Cartell Firamar 2009

Cartell del bateig del Sardinal Sant Pau

restauració de la caseta de la “maquinilla”, que es va produir l'any 2007. Aleshores es va constituir com a **Centre d'Interpretació de la Varada Tradicional amb Pals**.

Paral·lelament han organitzat trobades amb altres associacions d'amants de la vela llatina, així com exhibicions de pesca tradicional, a la que assisteix un gran nombre de vilatans. Són una part important de l'organització del Firamar, festival de temàtica marítima que es realitza a Sant Pol la tercera setmana d'agost.

Pel que fa a les activitats organitzades, l'any 2011 A Tot Drap va començar a organitzar visites per a grups escolars de Sant Pol i poblacions veïnes a la caseta dels pescadors i a la platja de les barques. La visita consistia en una explicació de la caseta, dels elements que contenia, així com de l'entorn –la platja– i de la història del lloc.

Al llarg de tot el temps han participat en diverses trobades de navegació amb vela llatina al llarg de tota la costa catalana, a L'Escala, Palamós, Calafell, etc, i han participat en el Saló Nàutic de Barcelona.

2.3 MARC LEGAL

El patrimoni cultural a Catalunya es regeix per dues legislacions diferents, en règim de competència concurrent: la legislació catalana i l'espanyola.

En el cas de la Constitució Espanyola, l'article 46 estableix que *“els poders públics garantiran la conservació i promouran l'enriquiment del patrimoni històric, cultural i artístic dels pobles d'Espanya i els béns que l'integren, qualsevulla que sigui el seu règim jurídic i la seva titularitat. La llei penal sancionarà els atemptats contra aquest patrimoni”*. A més a més, la Ley del patrimonio histórico español del 1985 (Llei 16/1985 del 25 de juny), recull en el seu article 46 que *“formen part de Patrimoni Històric Espanyol els béns mobles i immobles i els coneixements i activitats que son o han estat expressió rellevant de la cultura tradicional del poble espanyol en els seus aspectes materials, socials o espirituals”*. La llei catalana del patrimoni cultural (Llei 9/1993 del 30 de setembre), recull la següent definició de patrimoni en l'article 1: *“el patrimoni cultural català és integrat per tots els béns mobles o immobles relacionats amb la història i la cultura de Catalunya que per llur valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic mereixen una protecció i una defensa especials, de manera que puguin ésser gaudits pels ciutadans i puguin ésser transmesos en les millors condicions a les generacions futures”*.

En aquest cas, la llei catalana estableix amb detall els diferents nivells de protecció sobre el patrimoni cultural català, de manera que recull elements patrimonials que van des de els Béns Culturals d'Interès Nacional fins als béns no catalogats.

En aquest sentit, ens trobem amb dos tipus de classificació per als béns del patrimoni marítim que tractarem: els béns catalogats i els béns no catalogats.

Ens trobem amb l'exemple de la **caseta de la “maquinilla” o caseta del motor**, que tal i com s'ha esmentat anteriorment, al febrer de l'any 2012 fou declarada Bé Cultural d'Interès Local. Segons la Llei del Patrimoni Cultural Català, aquests béns vénen definits en l'article 15 com aquells *“que, tot i llur significació i importància, no compleixin les condicions pròpies dels béns culturals d'interès nacional”*. En aquest grup s'inclouen els BCILs, que són declarats com a tal mitjançant una resolució del ple de l'ajuntament del municipi on es trobin situats, degut a que aquest procediment és competència local. Posteriorment aquest element s'inscriu el Catàleg de Patrimoni Cultural Català.

Segons l'article 21 de la llei catalana existeix un deure general de conservació dels propietaris envers el patrimoni, tant dels béns catalogats com dels no catalogats, el dret de l'Administració a exercir drets de tempteig i retracte sobre qualsevol bé cultural que es subhasti a Catalunya, i finalment el poder de l'Administració d'impedir qualsevol obra o intervenció sobre béns del patrimoni cultural català³⁹.

En concret amb el cas dels Béns immobles catalogats, en el moment de la seva declaració, passen a gaudir del mateix règim jurídic que la llei estableix per als béns catalogats⁴⁰. Es contempla l'ús d'instruments legislatius en el camp urbanístic per tal d'incrementar la protecció d'aquests béns. Aquest règim jurídic legisla, en l'article 25, que els béns d'interès nacional i els béns catalogats no poden ésser

39 Articles 22 i 23 de la Llei del Patrimoni Cultural Català

40 Article 39 de la Llei del Patrimoni Cultural Català

destruïts, i els propietaris han de vetllar pel seu manteniment i bon estat de conservació, permetent-ne l'accés a especialistes.

D'altra banda, els béns no catalogats, es contemplen en la LLPCC en l'article 18, com aquells *"béns mobles i immobles que, tot i no haver estat objecte de declaració ni de catalogació, reuneixen els valors descrits en l'article 1"*. En aquest grup s'inclouen tipologies molt variades, entre les quals destaca el patrimoni etnològic.

Aquest patrimoni no catalogat gaudeix de la mateixa protecció genèrica derivada de l'article 25, **obliga als propietaris a tenir-ne cura i a vetllar per la seva conservació**.

En quant al patrimoni flotant, no existeix una categoria diferenciada, i s'aplica el mateix règim que el patrimoni moble. Segons Zamora i Terrés⁴¹, tan sols es pot parlar de legislació marítima aplicada al patrimoni flotant quan parlem de vaixells que realitzin navegacions. Segons el mateix autor⁴², els buits en la normativa reflecteixen l'escàs interès de l'Administració en la conservació del patrimoni marítim flotant.

Degut a la superposició d'àmbits, el patrimoni marítim també està afectat per la llei de costes, donat que tant si estan a l'aigua com a la platja, són béns de domini públic marítimo-terrestre estatal. En aquest sentit, els terrenys contigus amb el domini públic marítimo terrestre estan sotmesos a limitacions i servituds imprescriptibles.

Segons l'article 31 de la mateixa llei, l'ús del domini públic marítimo terrestre és lliure, públic i gratuït per a tots els usos comuns i d'acord amb la naturalesa d'aquest, com passejar, romandre, banyar-s'hi, navegar, embarcar i desembarcar, varar, pescar, recollir plantes i mariscs,

i altres actes similars que no requereixin obres i instal·lacions de cap tipus, i que es realitzin d'acord amb les lleis i reglaments.

En el cas de Sant Pol, afecta per tant a la caseta de la "maquinilla", donat que és una construcció situada a la mateixa platja, i per tant incompleix l'article abans presentat.

Tot i això la caseta ha estat inclosa en el Catàleg de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, per la qual cosa queda protegida per llei, de manera que es prohibeix la seva destrucció. A més a més, segons l'article 32 de la llei de costes, "únicament es podrà permetre l'ocupació del domini públic marítimo-terrestre per a aquelles activitats o instal·lacions que, per la seva naturalesa, no poden tenir una altra ubicació".

Per tal d'acomplir la funció per la qual va ser construïda, l'única ubicació en la que pot existir és l'actual, a la platja.

M^aMercè Santmartí, directora general de Pesca, visitant la caseta de la "maquinilla"

41 Zamora Terrés (2001), p.77

42 Zamora Terrés i Leon Arias, p.102

Cal insistir però, en la necessitat del **blindatge** dels elements del patrimoni marítim situat a les platges donat que, malgrat la seva protecció mitjançant declaracions d'interès local i la inclusió al Catàleg del Patrimoni Cultural Català, existeixen casos de perill d'enderrocament, com és el cas de les barraques de pescadors de Roses⁴³. La caseta de pescadors de Sant Pol també pot ser un altre cas d'afectació de la llei de costes, malgrat ser patrimoni cultural protegit.

43 El passat 29 de febrer de 2012 el diari de Girona publicava la notícia de que l'Ajuntament recorria l'ordre estatal d'enderrocar les barraques de pescadors situades a les cales de Jòncols i la Pelosa de Roses. L'ordre obeeix a la petició de permís, per part de l'anterior govern, per a restaurar edificis inclosos en el Catàleg de Béns Protegits de Roses, que incloïa la caseta, després de que la concessió a la Confraria de Pescadors hagués finalitzat. Vegeu la notícia completa en el següent enllaç: <http://www.diaridegirona.cat/comarques/2012/02/29/obliguen-enderrocar-barraques-pescadors-roses/549549.html>

2.4 ANÀLISI DAFO

Un cop vista la situació general del municipi, els seus recursos patrimonials i els seus equipaments culturals, arribem a les conclusions següents:

- Sant Pol és un municipi en el que l'activitat pesquera havia estat una important font de recursos pel conjunt de la població. Actualment aquesta activitat ha quedat reduïda, i els pescadors professionals, tot i tenir confraria pròpia, ja no amarren els vaixells a Sant Pol sinó que ho fan a Arenys de Mar.
- Malgrat la disminució de l'activitat pesquera, el municipi conserva una rica **herència marítima**, que és viva donat que molta gent encara s'hi dedica, i amb la qual els seus habitants es senten molt identificats.
- Des de fa uns anys el patrimoni marítim està essent **objecte d'estudi** i els municipis que en posseeixen en reconeixen la **importància patrimonial** i el seu **potencial turístic**.
- El municipi de Sant Pol té una **gran activitat associativa**, la qual ha impulsat molts projectes festius i de caràcter cultural mitjançant la participació ciutadana.
- A Sant Pol de Mar s'han portat a terme mesures de protecció i de potenciació del patrimoni marítim, com la restauració de vaixells i de la caseta de la "maquinilla" i la declaració de BCIL.
- Que els habitants de la vila guarden a casa seva veritables **magatzems d'objectes** vinculats amb el mar potencialment patrimonialitzables i exhibibles en sales d'exposicions.
- L'Ajuntament en bona mesura recolza l'activitat ciutadana, i va estar receptiu quan es projectava fer el museu marítim local, mesura que va recolzar.

Per tant, ens plantegem la següent anàlisi DAFO pel pla de gestió del patrimoni marítim de Sant Pol:

Debilitats

- **Cessió objectes:** Possible poca predisposició dels veïns a mostrar els seus objectes i a cedir-los per a crear una col·lecció conjunta.
- **Dispersió del patrimoni:** Dispersió del patrimoni en mans de molts petits propietaris.
- **Magatzem:** Possibles dificultats per a trobar un emplaçament adequat per a ubicar el magatzem de la col·lecció.

Fortaleses

- **Associacionisme:** El municipi té una gran tradició associacionista, fet que facilitarà la promoció de les activitats i la participació ciutadana en l'organització dels esdeveniments.
- **Museu:** gran part dels vilatans estaven d'acord o no s'oposaven a la idea de construir un museu marítim local quan es presentà la proposta.
- **Identitat:** arrelament de la identitat marinera del poble i forta vinculació amb el mar dels vilatans.

Amenaces

- **Falta de recursos:** La crisi general pot fer minvar el suport de l'Ajuntament per aportar recursos econòmics, de la mateixa manera que les entitats poden no tenir recursos per afrontar el projecte.
- **Manca d'equipament a curt termini** on instal·lar el museu.
- **Ordenació de Costes:** perill pel possible enderrocament de la caseta de la "maquinilla" en aplicació de la llei de costes, que no permet la construcció d'edificis a menys de 100 metres de la línia de mar.

Oportunitats

- **Auge del patrimoni marítim:** Moment àlgid de les iniciatives per la recuperació del patrimoni marítim.
- **Catalogació BCIL:** Recent proclamació de BCIL per la caseta del motor.

3. Objectius

El pla de gestió té com a **missió** estructurar les iniciatives sorgides al voltant del patrimoni marítim de Sant Pol de Mar per generar processos de reflexió i debat de la comunitat al voltant de la seva història i el seu llegat material.

Donat el context analitzat i vistes les possibilitats que presenta el patrimoni, els objectius que presenta el pla de gestió són els següents:

a nivell patrimonial

- Divulgació i repercussió de les activitats a nivell local i comarcal
- Generació d'una programació estable
- Agrupament i conservació dels elements patrimonials dispersos i localitzats

a nivell socio-econòmic

- Reforçament de la vida associativa a partir d'un projecte comú
- Generar processos de reflexió de la comunitat sobre si mateixa
- Generar un procés de participació ciutadana a través d'accions envers el patrimoni

a nivell de continguts

- Fer difusió del passat històric del municipi en relació a l'activitat pesquera
- Donar a conèixer el patrimoni marítim existent

part 2.

**Proposta de gestió del patrimoni
marítim de Sant Pol de Mar**

INTRODUCCIÓ

La proposta de gestió del patrimoni marítim es basa en la necessitat d'**ordenar un patrimoni dispers**, sense possibilitats de ser utilitzat per finalitats didàctiques i sovint amb un estat de conservació precari, amb l'objectiu de crear una col·lecció de la que es pugui disposar per tal de difondre la cultura marítima de la localitat.

La proposta es basa en la consecució d'accions a curt, mig i llarg termini, que tenen com a fita aconseguir un espai per a l'exposició i la reflexió sobre el patrimoni marítim local.

El pla està estructurat en quatre parts: Inventari, Conservació del patrimoni, Activitats, Pla de comunicació. Els dos primers apartats estan concebuts per a realitzar-se en un període relativament curt de temps, entre mig any i un any sencer. En aquest període es realitzarà un inventari complet i es crearan els mecanismes per a garantir la conservació dels elements inventariats; el pla de comunicació i les activitats són apartats previstos per a realitzar-se a mig termini, un cop finalitzat l'inventari i l'anàlisi de conservació, donat que és necessari que s'hagin les peces estiguin en condicions per a ser utilitzades i difoses. Les activitats seran difoses a través dels mitjans de comunicació que es detallen al pla de comunicació.

El Pla per tant, és un **full de ruta** a seguir per a crear una col·lecció, difondre-la i crear un discurs crític al voltant del passat mariner de la vila i la cultura marítima de la comarca.

1. Inventari del Patrimoni Marítim de Sant Pol de Mar

1.1 L'INVENTARI. PRECEDENTS

La documentació és un instrument absolutament necessari en l'àmbit museístic per tal de portar un registre actualitzat de les peces, així com optimitzar la conservació de les mateixes i el seu ús per a les exposicions.

Però més enllà del patrimoni custodiat pels museus, ens trobem –i particularment en aquest cas– amb l'existència de grans quantitats d'elements patrimonials que romanen fora de l'àmbit –i del control tècnic– dels museus. Aquest patrimoni pot estar en mans d'altres institucions (arxius, parròquies, etc) però sobretot en mans de particulars.

La custodia d'elements patrimonials –habitualment documentació, mobles, instruments i en general material etnològic– s'ha fet de manera ininterrompuda al llarg del temps. Habitualment s'han conservat els objectes de més valor, sentimental i econòmic⁴⁴. També s'ha rebutjat molt material, que seria d'un gran valor patrimonial, però que el propietari va considerar en el seu moment que no en tenia o que podia treure un profit econòmic important si el venia. Un exemple d'això és la crema de les últimes barques de la platja de Sant Pol, l'any 1989, o la venda d'àmfores romanes que els pescadors *pes-caven* a la desembocadura de la riera del Morè a mitjans de segle XX..

44 Vegeu LOPEZ MIQUEL, O (2007)

La necessitat de fer un inventari del patrimoni marítim fora de l'àmbit del Museu ja se la va plantejar el Museu Marítim de Barcelona als anys 90, del qual sorgí una iniciativa per endegar el projecte del **Cens del Patrimoni Marítim de la Costa Catalana**⁴⁵. Aquest projecte es basà en la recollida sistemàtica d'informació sobre tots els elements patrimonials derivats de l'activitat de l'home vinculada al mar, i especialment els referits a processos de treball que empraven tècniques tradicionals⁴⁶. El seu àmbit d'actuació va ser la costa central del país, concretament les comarques del Garraf, Barcelonès i Maresme, i es van centrar en documentar, en base a unes unes fitxes i una metodologia, el patrimoni immoble i industrial, el patrimoni moble, el documental, l'etnològic i el patrimoni flotant⁴⁷.

Aquest cens va generar una resposta positiva per part de les institucions que es dedicaven a la protecció del patrimoni, així com dels particulars implicats, fet pel qual el nombre d'informants s'incrementà considerablement, i per tant la quantitat d'informació i d'objectes a inventariar.

Aquest cens, si bé no pogué abastar tota la costa catalana tal i com s'havia proposat a priori, serví per a elaborar instruments de descripció molt útils per a la realització de posteriors inventaris. També obrí la porta a investigacions posteriors en matèria d'àmbit marítim.

En el cas de l'inventari que proposem a continuació, hem utilitzat la metodologia que es creà per a elaborar aquell projecte.

També hem utilitzat com a referència l'**Inventari de Patrimoni Etnològic de Catalunya (IPEC)**, que ha elaborat una metodologia per

al treball en recerca etnològica dels seus programes⁴⁸. Així mateix, i en el marc de la recerca en patrimoni etnològic, cal citar els diversos treballs que s'han realitzat dins el programa de l'IPEC, relacionats amb el patrimoni marítim, i que també han estat una referència per a elaborar aquest projecte. Els més destacats són l'Inventari de fons etnològics per al museu de la Mar de l'Ebre⁴⁹, la subhasta cantada de Montgat, i l'estudi sobre les famílies de pescadors a Palamós. Cal mencionar especialment el projecte d'Eliseu Carbonell sobre els usos de la platja de Sant Pol de Mar⁵⁰, estudi que ha estat una referència clau per a elaborar el present pla de gestió.

Degut a la naturalesa i tipologia del patrimoni marítim, majoritàriament elaborat amb elements materials heterogenis i de diversa procedència, aquests hauran de ser tractats de manera específica, per tal d'assegurar la seva conservació al llarg del temps.

Per tant l'inventari del patrimoni marítim de Sant Pol esdevindrà una **eina útil** per a conèixer el volum, l'estat de conservació i la naturalesa del patrimoni marítim de la localitat.

1.2 OBJECTIUS

Un dels principals eixos vertebradors del projecte és aconseguir una òptima conservació dels materials del patrimoni marítim de Sant Pol. Actualment i tal com es detallava en l'anàlisi interna, una de les problemàtiques principals amb les que ens trobem en aquest cas és la **dispersió dels objectes patrimonials**, i per tant la **impossibilitat**

45 LOPEZ MIQUEL, O (2007)

46 *Idem*, p.7

47 *Idem*, p.14

48 CATALÀ (2010)

49 JUNCOSA, E, CARTES. A. (2009)

50 CARBONELL, E; TORRA, E.(2007) .

Interior de la caseta de la "maquinilla". Foto: A Tot Drap

de crear cap pla de conservació, donat que al no disposar de local propi els objectes resten emmagatzemats a les cases particulars dels socis de l'entitat.

L'objectiu general de l'inventari és **recopilar** una relació dels **elements patrimonials dispersos** al municipi, per tal de tenir un coneixement en profunditat del tipus de patrimoni existent. Aquesta eina permetrà fer una avaluació *in situ* de l'estat de conservació dels elements patrimonials, i posteriorment posar en marxa un **pla de conservació** i restauració de les peces que ho necessitin per finalment ésser dipositades en un **magatzem**.

L'inventari del patrimoni marítim de Sant Pol

La generació d'un inventari és un recurs necessari per a la documentació i la catalogació ordenada del patrimoni d'una zona. Aquest recurs constitueix una base de treball fonamental tant per la catalogació d'elements i la posterior gestió del magatzem, així com per a futures investigacions científiques. El protocol estableix els principis bàsics de la recollida de dades, que seran l'eficiència, el rigor i la veracitat.

Per tant, s'establiran els passos pel qual es portarà a terme aquest inventari, que començarà primerament per documentar els elements patrimonials que estan en propietat dels membres de l'Associació A Tot Drap. Posteriorment es procedirà a inventariar el patrimoni dels veïns de la població s'hi afegixin voluntàriament.

1.3 PREMISSES BÀSIQUES

Metodologia

Prèviament a l'inici dels treballs de camp, caldrà definir la **metodologia** i tots els **recursos** que s'hauran de menester per a poder realitzar l'inventari correctament⁵¹, i de manera eficient.

Criteris tècnics

Els criteris a l'hora de incloure materials dins el cens de patrimoni marítim seran els d'inventariar objectes vinculats amb el mar, béns localitzats i immobles que tinguin relació amb el la cultura marítima de Sant Pol i/o estiguin vinculats a la platja i a la seva història, Aquests béns poden estar a casa de particulars o dispersos en el territori.

⁵¹ Veure LOPEZ MIQUEL, O (2007), p.13

S' inventariaran els objectes patrimonials més representatius de les col·leccions, excloent aquells que estiguin en un estat de conservació insalvable.

Abast del projecte

Donat l'enfocament local del projecte, l'abast territorial es limitarà al terme municipal de Sant Pol de Mar.

Les categories patrimonials que l'inventari pretén abastar i catalogar són les següents⁵²:

- **Patrimoni immoble**, o edificis que han exercit una funció important dins l'àmbit de treball o quotidià dels pescadors i de tots aquells vilatans vinculats amb el mar. En aquesta categoria hi inclourem la caseta del motor i el tenyidor.
- **Patrimoni moble**, en la que s'inclourà documentació de les embarcacions i personal, fotografies i testimonis gràfics. També s'inclourà tot el conjunt d'artefactes que resulten de la transformació de la matèria per part de l'home, en materials culturals mitjançant una tecnologia, sorgida d'un procés cognitiu per atendre a necessitats socials.
- **Patrimoni flotant**: incloem en aquest conjunt les embarcacions tradicionals i restaurades

Recursos i viabilitat (econòmics, tècnics i humans)

La viabilitat del projecte dependrà de que es puguin acomplir els objectius en el temps acordat, però sobretot que l'equip tècnic sigui suficient i pugui treballar amb els recursos necessaris al seu abast.

El projecte planteja un treball de camp, d'un abast limitat que pot ser realitzat per un equip mínim de dues persones, que realitzarien aquest treball amb l'ajut de voluntaris. El rigor, el criteri científic i finalment la utilitat de l'estudi dependran de la qualitat del treball de camp realitzat i el tractament de dades posterior de dades⁵³, i per tant es tindrà especial cura en la formació dels voluntaris per a realitzar el cens.

Perfil treballadors per treball de camp i sistematització de la informació

Per a fer aquest inventari de patrimoni seran necessaris **dos** tècnics de treball de camp. Aquests tècnics faran tasques de treball de camp, inventariat i fotografia, amb la col·laboració dels **voluntaris**.

També s'encarregaran de la sistematització posterior de la informació i introducció de dades recollides en suport informàtic.

Titularitat de les peces

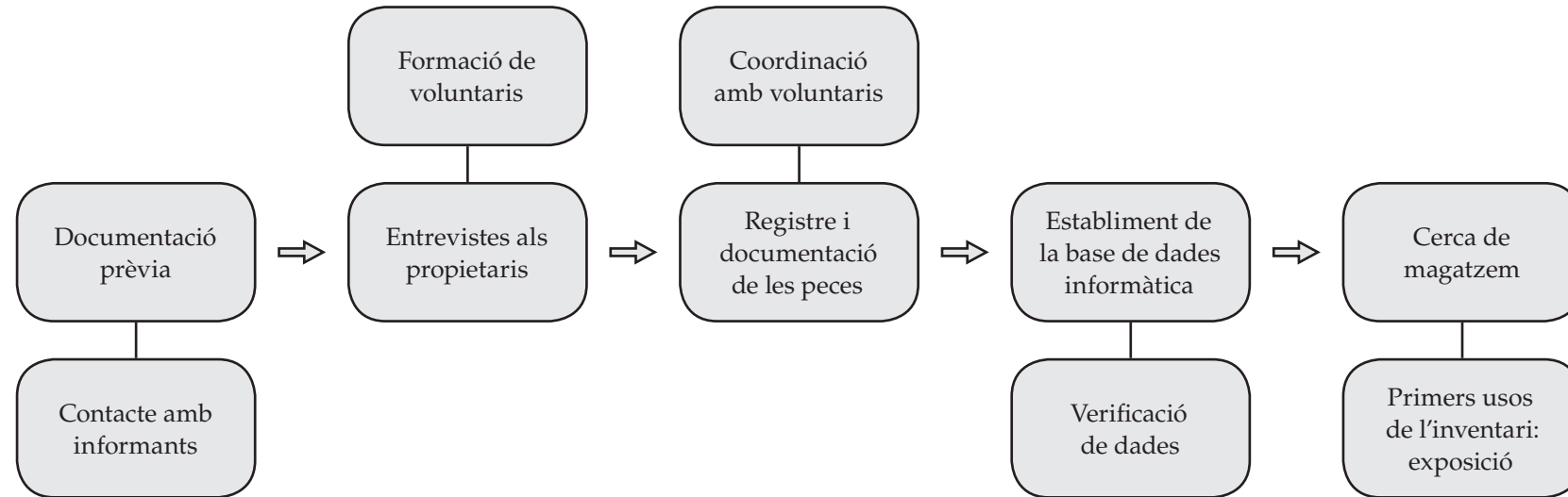
El traspàs de la titularitat de les peces pot ser un obstacle per a la cessió d'objectes patrimonials per a crear la col·lecció. Per tal d'estalviar conflictes amb els propietaris i contribuir a maximitzar el nombre d'objectes que formaran part de la col·lecció, es cediran els objectes en **dipòsit**, fórmula que permetrà al propietaris **mantenir la propietat dels objectes**.

52 Tipologies basades en el Cens de Patrimoni Marítim de la costa catalana. LOPEZ MIQUEL (2007), p.13

53 *Idem*, p.15

1.4 PASSOS A SEGUIR

Documentació prèvia

Es farà un recull d'informació prèvia a la realització d'inventari, en el que es cercarà informació sobre la localització i la tipologia dels materials patrimonials. La informació s'extraurà de la consulta del cens i la cerca d'informadors al territori.

Un cop s'hagin localitzat, es procedirà a fer una relació dels magatzems de patrimoni marítim en cases particulars i locals que té l'Associació A Tot Drap. En una segona fase de l'inventari s'inclouran en aquesta llista les cases que no pertanyen a membres de l'associació però que estiguin disposats a col·laborar amb el projecte⁵⁴.

54 És important detallar els avantatges de cedir el patrimoni per a emmagatzemar-lo en condicions, tal i com aconsellaven Cartes i Juncosa en el seu projecte per inventariar el patrimoni dels pescadors dels Alfacs.

Fitxa

Es fa imprescindible la creació d'un fitxa per a realitzar el treball de camp, que serà distribuïda a tots els voluntaris que participaran en la recollida de dades. La fitxa, que podem trobar als annexes, està basada en la que es va crear per a realitzar el Cens de Patrimoni Marítim de la Costa Catalana del MMB.

Per tal d'elaborar correctament el cens, ens basarem en la terminologia exacta i els descriptors que els documentalistes del MMB van elaborar durant el procés de creació del Cens de Patrimoni Marítim de la Costa Catalana⁵⁵, que serviran per dotar al projecte del rigor i exactitud necessaris.

55 Veure annexes 2, 3, 6 i 7 del Cens del Patrimoni Marítim de la Costa Catalana.

Contactes, entrevistes i visites als propietaris

Donat que en el cas que ens ocupa, la major part del material està en mans de particulars, es procedirà a contactar amb els propietaris del material i a concertar visites per a examinar els objectes patrimonials que posseeixen.

En funció d'aquestes visites, que en la major part dels casos hauran de ser més d'una, es procedirà a fer una selecció del material a inventariar, en funció dels criteris abans descrits.

En funció de la llista de material i localitzacions que resti després de fer les primeres visites als propietaris, es procedirà a fer el registre tècnic dels materials.

Registre i documentació de les peces i materials

En l'inventari s'especificaran totes les dades tècniques que es requereixin. S'ompliran tots els camps descriptius de la fitxa, fent servir els descriptors que es detallen al Cens Patrimoni Marítim del MMB, i es faran constar les anomalies visibles que es detectin, per tal de que els tècnics facin les valoracions pertinents, i estableixin quin protocol de conservació han de seguir de cara a la inclusió d'aquestes peces al magatzem. És important l'ús d'aquests descriptors concrets i detallats per tal d'estructurar correctament les bases de dades on es sistematitzarà la informació, per tal de no donar lloc a confusions i ambigüitats, i per establir estàndards documentals que garantiran el rigor i la precisió d'aquest cens.

La fitxa es complementarà amb un reportatge fotogràfic en el que es mostrarà la peça juntament amb un mesurador, sobre una superfície plana i blanca.

De cara a optimitzar el treball dels tècnics i dels voluntaris, es farà una distribució per zones i un itinerari a seguir; a més a més prèviament s'haurà contactat amb els propietaris del patrimoni per tal de fixar el dia en el que vindran els tècnics a treballar.

Verificació de les dades

La implicació de voluntaris del poble en la tasca d'inventariat és una fórmula molt positiva per tal de generar consens i implicació dels habitants al voltant del projecte. Però també pot generar problemes de desordre en la recollida de dades, imprecisions, fitxes a mig omplir, donat que no estaran fetes per tècnics.

Per tant, prèviament a la introducció definitiva de les dades a la base de dades informàtica, es valorarà la possibilitat de fer segones visites als magatzems de patrimoni que ho requereixin, amb la finalitat de complementar les dades, d'aclarir dubtes o d'aconseguir informació verbal del propietari que pugui ser útil per a la confecció de l'inventari.

Establiment d'una base de dades informàtica

Per tal de generar un registre que serà la base del posterior catàleg de dades, necessitem crear una base de dades informàtica per a compilar totes les dades que ens aportin el treball de camp.

Aquesta base de dades serà provisional, i tindrà la seva funcionalitat dins la campanya d'inventariat. Es construirà sobre una base de dades *Access*.

1.5 FORMACIÓ DE VOLUNTARIS I PARTICIPACIÓ CIUTADANA

Per tal d'incrementar el nombre de persones que facin inventariar el seu material patrimonial es farà una crida pública, explicant els objectius del pla i el projecte en si mateix, adreçat especialment a persones que no pertanyen a l'associació A Tot Drap i que no estan assabentades del projecte.

Alhora es demanaran voluntaris que vulguin participar en l'elaboració del mateix inventari, ja sigui en qualitat d'informants o de recopiladors de dades, als quals es farà una formació bàsica per a realitzar-lo.

Aquests aniran identificats i el seu nom serà publicat com a mesura de seguretat. La formació consistirà en l'explicació de la fitxa a omplir i la terminologia bàsica, i de com fotografiar els elements patrimonials. La sessió dels voluntaris té també l'objectiu d'aconseguir la complicitat i la implicació dels habitants del poble, per tant ha de ser un acte d'un caire festiu, al mateix temps que una tasca meticulosa de recopilació de dades.

1.6 PRIMERS USOS DE L'INVENTARI

Per tal de treure un primer rendiment de l'inventari, està previst de fer una **exposició** amb els primers materials recopilats, que provin- dran de les col·leccions privades dels socis d'A Tot Drap. Aquesta exposició serà el tret de sortida d'una segona campanya d'inventariat d'elements patrimonials, aquest cop basada en elements patrimonials en propietat de persones no sòcies d'A Tot Drap.

Exposició a l'aire lliure dels projectes d'A Tot Drap. Fotografia: A Tot Drap

2. Conservació i restauració del patrimoni marítim

La conservació dels objectes patrimonials fora d'unes instal·lacions museològiques és una tasca difícil des del punt de vista tècnic. Primerament per la pròpia dispersió del patrimoni, fet que implica que no es poden aplicar les tècniques de conservació preventiva ni de restauració per tal de preservar-les al llarg del temps. D'altra banda, per la variació de constants climàtiques a la que pot estar sotmès l'objecte fora d'un entorn controlat, fet que pot accelerar el seu deteriorament.

És per aquest motiu que la millor manera de garantir una òptima conservació dels materials que formarien part d'una col·lecció seria el seu **trasllat a un magatzem** controlat i condicionat correctament. Aquest trasllat es realitzaria primerament sobre la base de la col·lecció recollida pels membres individuals de l'associació A Tot Drap, posterior a la fase d'inventari que hem descrit prèviament; en funció d'aquesta també es realitzarien les intervencions de restauració que es creguessin convenientes posteriors a l'anàlisi tècnica, abans d'instal·lar les peces al magatzem.

A priori **no es disposa de cap local** per a ubicar el magatzem i dipositar-hi les peces recollides a l'inventari. Després de la fase d'inventari es procedirà a **cercar un magatzem** que compleixi uns requisits bàsics de seguretat i conservació preventiva, que s'enumeren més endavant. La recerca i troballa del magatzem permetrà a curt termini aconseguir l'objectiu de reagrupar el patrimoni i garantir la seva òptima conservació.

Objectius

Els objectius per a la conservació i restauració del patrimoni marítim de Sant Pol són els d'**agrupar el patrimoni** marítim dispers per tal de garantir unes condicions de conservació estables, garantir-ne l'**òptima conservació** i **establir els criteris** i característiques mínimes per a l'adequació d'un **magatzem**.

Donada la diversitat d'elements patrimonials que hi ha a Sant Pol, fet que ens condiciona al no poder aplicar les mateixes mesures i intervencions a tot el patrimoni, cal que fem una primera distinció entre **patrimoni moble**, **patrimoni immoble** i **patrimoni flotant**.

2.1 PATRIMONI MOBLE

Tipologia de materials

Abans d'iniciar l'inventari no podem determinar exactament quins elements patrimonials ens trobarem, la quantitat, el volum i el seu estat de conservació. Malgrat això podem fer una aproximació a la tipologia de materials que componen la col·lecció d'objectes que inventariarem. Preveiem que la major part dels objectes patrimonials que trobarem seran de tipus etnològic (xarxes, cabassos de vímet, hams, eines, agulles, etc).

Aquesta deducció la podem extreure de les converses amb els membres d' A Tot Drap sobre els materials que emmagatzemen a casa. És molt probable que també trobem material arqueològic, mobiliari i fons documentals (llibres, permisos, documentació d'embarcacions, etc).

Per tant, les principals problemàtiques i factors de deteriorament físic amb les quals ens podem trobar són variades: des de atacs d'agents biòtics (atacs per fongs, tèrmit) en peces de fusta, com deteriorament a causa de la llum o la calor (cistelleria, pintures), així

com acció de petits rosegadors (llibres i documentació), corrosió (materials fèrrics) o deteriorament general, així com l'acció de factors externs independents (incendi, catàstrofes naturals, etc). No s'ha de deixar de banda, a més, la possibilitat de robatori o actes vandàlics, un factor de deteriorament i de pèrdua de patrimoni important, que és possible que trobem quan iniciem l'inventari.

Mesures bàsiques de conservació preventiva

En aquest apartat apuntem les mesures de conservació preventiva que haurem de tenir en compte quan instal·lem les col·leccions en una reserva fixa.

D'una banda, caldrà prendre mesures bàsiques de **seguiment climàtic** i de **manteniment de l'ambient**, fet essencial per a la lluita contra els microorganismes⁵⁶. Els microorganismes necessiten unes condicions de temperatura i humitat relativa elevades per tal de desenvolupar-se, a més de poca circulació d'aire, així que serà necessari portar a terme un **control ambiental continuat** per tal d'evitar infestacions en els objectes. Serà necessària també una neteja **continuada del local** i dels contenidors de les peces. El control de l'ambient també ha de regular el nivell de contaminants gasosos i per partícules, que cal que sigui mínim⁵⁷.

D'altra banda caldrà posar mesures de seguretat per tal d'evitar incendis, inundacions o actes vandàlics. Les mesures per a controlar incendis han d'incloure un **sistema d'extinció** que no utilitzi l'aigua per extingir el foc. A més de les mesures bàsiques de seguretat i restriccions d'entrada, caldrà tenir la **col·lecció documentada** per tal de poder reconèixer les peces en cas de robatori.

⁵⁶ RIBERA (2005) p.13

⁵⁷ *Idem*, p.9

Caldrà, per tant, aplicar una sèrie de mesures bàsiques de conservació preventiva en el local que establím per a fer de magatzem, com són les següents:

- L'estat general de l'edifici ha de ser fiable, estable i en bon estat de conservació, des de la coberta als murs, portes i finestres.
- Manteniment d'un ordre i neteja estrictes, tant pel que fa als espais de reserva com els espais expositius.
- L'inventari de les col·leccions ha d'estar permanentment actualitzat, i cal que es realitzin inspeccions de forma regular.
- Garantir un condicionament de l'emmagatzematge individual dels objectes (bosses, sobres, caixes, etc). Així mateix, els embolcalls i panells protectors han de ser resistents i inerts, per tal de no malmetre els objectes.
- El personal que manipula els objectes ha d'estar qualificat i informat.
- Els sistemes de tancament han de ser segurs. Les mesures de seguretat també exigeixen que es compti amb un sistema de detecció de robatoris i un sistema de detecció d'incendis, així com un control dels agents potencials causants del foc.
- Control de les condicions ambientals més adverses (humitat, excés de llum, temperatura), així com dels gasos nocius, el control d'insectes i fongs i altres contaminants.
- Establiment d'un control sobre la manipulació dels objectes i el seu emmagatzematge, així com la previsió de sistemes físics d'emmagatzematge adequats.
- Evitar les entrades i filtracions d'aigua.

Caldrà disposar d'aparells per mesurar la temperatura i la humitat relativa, i un deshumidificador per equilibrar la humitat en cas de que hi hagi un excés. És important també establir un circuit tancat d'aire.

Ingrés de les col·leccions al magatzem

Deixant de banda les recomanacions generals de conservació preventiva, establím a continuació el protocol que es seguirà en el moment d'ingrés dels elements patrimonials al magatzem, seguint les recomanacions de l'article de Carol Ribera:

Primerament es necessitarà habilitar una **sala d'entrada de mercaderies**, en el que es desembalaran els paquets i es farà un primer tractament de la peça, abans de dipositar-la a la **sala de reserva**. Les peces amb signes evidents de deteriorament s'aïllaran a la **zona de quarantena**, reservada per fer el tractament pertinent o preparar-les pel seu trasllat a un taller de restauració en cas que sigui necessari. Es realitzaran fotografies de diagnòstic, detallant el seu punt de deteriorament més avançat, complementàries a les que es van fer en el moment de l'inventari.

En cas de que no es necessiti un tractament major, es procedirà a una neteja superficial –diferent segons la tipologia de material–, a la seva introducció al catàleg a partir de les dades recollides a l'inventari, complementades si cal en el moment de l'entrada, amb un reportatge fotogràfic. Finalment es procedirà a embalar la peça amb materials inerts, i es dipositarà al magatzem

Condicions bàsiques de l'emmagatzematge

Tal i com diu Carol Ribera, la tria d'un espai de magatzem per a les col·leccions depèn de la natura de les obres que s'hi hauran de conservar, com també de les activitats específiques que es preveu que s'hi faran⁵⁸. Al no tenir la informació completa, ja que aquesta sols es tindrà un cop s'hagi completat l'inventari, esmentem les

recomanacions bàsiques a tenir en compte en la tria del local que farà les funcions de magatzem.

Caldrà que sigui un local accessible, a peu de carrer i que es pugui entrar amb carros amb rodes, portapalets manuals, etc. El local haurà de tenir un sòl resistent, que suporti el pes de les peces i el del mobiliari adaptat. En aquesta àrea de reserva caldrà preservar una superfície de circulació suficientment gran per a permetre la manipulació dels embalatges i el transport de les peces dins el magatzem.

Respecte la il·luminació, cal que sigui possible obturar la llum (mitjançant cortines, enfosquiment de vidres, etc.). També cal garantir la ventilació per accionament manual d'obertures, així com la possibilitat d'instal·lació d'un sistema mecànic de renovació d'aire.

El mobiliari del local haurà d'estar adaptat a les característiques de les peces que haurà de suportar. Segon el pes, mides i fragilitat dels objectes patrimonials caldrà triar un tipus de mobiliari més resistent i adaptable, amb lleixes de mitja càrrega, però més cares, o bé un mobiliari estàndard, amb lleixes menys resistents.

Dins l'àrea de magatzem, caldrà reservar un espai suficient, en previsió de creixement de la col·lecció.

Caldrà que el local no presenti anomalies com infiltracions d'aigua, humitats per capil·laritat, esquerdes, marques d'antigues inundacions, etc. Alhora cal que el magatzem disposi d'aigua corrent i electricitat, però és convenient que la xarxa d'aigua no passi pel lloc on es preveu que s'emmagatzemaran les col·leccions.

El magatzem ha de tenir mecanismes per a impedir l'entrada i el desenvolupament d'agents de degradació biològica (portes sense obertures a ran de terra, finestres de tancament hermètic, etc). Així mateix també han de respondre a criteris d'estabilitat climàtica adaptats a les col·leccions que s'hi conservaran.

2.2 PATRIMONI IMMOBLE

Ja en la fase d'inventari hem diferenciat el tractament donat a elements patrimonials mobles i béns patrimonials immobles. Un cop arribats a la segona fase del pla de gestió, mantenim la diferenciació a l'hora d'aplicar les mesures necessàries.

Diagnòstic

En primer lloc els béns immobles no requeriran el mateix tractament que aquells elements que hagin d'estar emmagatzemats en la zona de reserva, i per tant es farà un procés d'adequació integral de l'edifici, però no caldrà que estigui condicionat per a allotjar material patrimonial, si més no en les condicions que es requereixen al magatzem. El procés a seguir en aquest cas serà el de determinar l'estat de conservació i fer un diagnòstic d'anomalies, per tal d'adoptar les mesures més convenientes.

Placa commemorativa de la restauració la "maquinilla"

Com a exemples il·lustratius posarem el cas dels dos edificis destacats de la platja de les barques: el Tenyidor i la Caseta de la “Maquinilla”

Restauració de la caseta de la “maquinilla” l’any 2007. Foto: A Tot Drap

El **tenyidor** és un local a peu de carrer, l’entrada del qual està sota nivell de la via del tren, situada just al davant. La porta és de fusta i la finestra també. Aquestes dues es troben en mal estat de conservació, igual que la façana, en la que s’observen desprendiments de pintura. L’estucat situat sobre la porta, que indica que és una casa de pescadors, també està en mal estat de conservació, i cal per tant fer-hi una restauració.

L’interior presenta un ambient humit i tancat, degut a la falta de ventilació freqüent i a la proximitat amb l’aigua. A dins resten unes xarxes i cabassos de vímet.

La **caseta de la “maquinilla”** està situada a la platja, i sovint – degut a la dinàmica d’aparició i desaparició de la sorra– es troba situada molt a prop de l’aigua. La caseta és una construcció de fusta pintada, de no més de 30 metres quadrats, amb l’interior adequat com un centre d’interpretació: a més a més dels motors que presideixen l’estança, trobem diverses fotografies i fulletons que mostren la varada tradicional que es feia al poble a inicis de segle XX.

El cas de la caseta de la “maquinilla” difereix del del tenyidor, degut a que ja va tenir un procés de restauració profund l’any 2007, quan es va inaugurar. Per tant tan sols s’haurà de fer un manteniment bàsic, que consistirà en petites reparacions i en afegir capes de pintura.

Mesures de conservació

Les mesures de conservació dels edificis, tant dels exemples que hem esmentat anteriorment com d’altres que puguin sorgir durant l’inventari, seguiran les següents prioritats:

Restauració i protecció de façanes i elements singulars d’aquestes.

Adequació de l’interior dels edificis, eliminant les acumulacions excessives d’humitat i adaptar-los a les visites.

2.3 PATRIMONI FLOTANT

Finalment cal fer referència al patrimoni flotant, una de les peces més emblemàtiques quan parlem del patrimoni marítim.

En aquesta categoria, A Tot Drap ha fet una gran tasca de recuperació i manteniment d'embarcacions, i és especialment remarcable la restauració que s'ha fet sobre el sardinal Sant Pau.

De la mateixa manera que en l'apartat anterior, a partir de les dades recopilades en l'inventari, es procedirà a fer un **diagnòstic** de l'estat de conservació de les embarcacions conservades a la platja de Sant Pol; un cop finalitzat el diagnòstic es determinaran les **mesures de conservació** a prendre, que passaran per un manteniment mínim de les embarcacions.

3. Activitats

Seguint el plantejament de construcció d'un projecte viable i sostenible social i econòmicament, creiem indispensable generar una oferta permanent d'activitats vinculades amb el mar i amb el patrimoni de Sant Pol. Les activitats, tals com tallers didàctics per escoles, rutes patrimonials per la franja marítima de la població o bé els tallers de vela llatina han estat una bona eina de difusió dels continguts dels museus marítims en general, que d'aquesta manera han establert un canal de coneixement del públic vers el seu patrimoni. A més a més han contribuït tant a fer més visible la institució al públic com a **generar recursos propis** que permetin no dependre únicament de les subvencions públiques.

Els exemples més actius a casa nostra sobre patrimoni marítim els trobem al Museu Marítim de Barcelona i al Museu de la Pesca de Palamós, que amb la seva tasca de permanent innovació en els recursos didàctics del patrimoni, han contribuït a generar una oferta potent, atractiva i sòlida, tant per a grups escolars com per a públic en general.

3.1 PREMISSES INICIALS I OBJECTIUS

L'Associació A Tot Drap ja ha portat a terme iniciatives i ha desenvolupat activitats que han tingut molt bona acollida. L'objectiu serà, per tant, generar una **oferta estable i permanent**, amb un calendari d'activitats i una difusió adequada, en base a moltes iniciatives que l'associació ha portat a terme.

La creació d'activitats vindrà donada a partir de l'anàlisi posterior a l'inventari del patrimoni del municipi, en el que s'analitzaran les possibilitats didàctiques i turístiques dels objectes i edificis patrimonials. La finalitat d'aquesta anàlisi serà la creació de productes patrimonials didàctics i atractius que contribueixin a la viabilitat del projecte i permetin una participació social més activa en el mateix.

Les activitats seran conduïdes pels propis habitants del poble. Els **talleristes i guies seran veïns** interessats en donar a conèixer les arts de pesca tradicionals i la història del municipi. Aquest plantejament permetrà donar un **valor afegit** al projecte, ja que el visitant estarà en contacte directe amb testimonis que li aportaran una visió personal del patrimoni i de la història del municipi.

Donat que el projecte vol potenciar aquest **contacte directe** visitant-guia expert, s'evitarà l'ús de les noves tecnologies per a fer les rutes del patrimoni marítim, ja que aquest fet eliminaria la possibilitat de contacte entre el guia i el visitant.

Objectius

Per assolir l'objectiu general de crear un calendari estable d'activitats, contemplem la consecució d'objectius específics com la recopilació de l'activitat prèvia al projecte, la generació de noves propostes i l'elaboració d'un calendari estable.

3.2 ACTIVITAT PRÈVIA

Donat que ha estat el principal agent impulsor de polítiques de recuperació del patrimoni marítim més enllà de l'acció municipal, és necessari conèixer quines iniciatives ha portat a terme l'associació A tot Drap⁵⁹. És important mantenir les activitats prèvies, especialment aquelles de gran format –el Firamar, per exemple–, donat que cal establir una continuïtat entre el treball previ i el nou pla de gestió.

3.3 PROGRAMACIÓ DE NOVES ACTIVITATS.

Objectius

Un cop feta la relació de les activitats que ha realitzat l'associació A Tot Drap, establim unes referències per a la futura creació d'una agenda d'activitats.

Per tal de generar una programació coherent, factible i viable, cal fixar uns objectius i unes premisses bàsiques per a la realització del programa, d'acord amb els valors i objectius del projecte. En primer lloc, considerem que el calendari d'activitats ha de ser un programa coherent que utilitzi els recursos que ofereix el propi patrimoni local per a l'elaboració d'activitats, amb un **discurs coherent, crític i inclusiu**, en el que puguin sentir-se identificades una gran majoria d'habitants.

⁵⁹ Veieu Anàlisi de situació, punt 2.3

Considerem també que la programació d'activitats dirigides a escolars ha de tenir un **potent contingut pedagògic** i ha d'estar coordinada amb el currículum escolar dels grups escolars que vinguin a visitar l'oferta patrimonial local.

Els objectius específics de la programació i en funció dels quals es generaran les activitats seran, per tant, els següents:

- Fer difusió de la cultura marítima de Sant Pol i de la comarca del Maresme, presentant un discurs crític al voltant del passat històric i de la seva actual situació
- Generar continguts didàctics i educatius vinculats al patrimoni marítim
- Garantir l'accés al públic a aquest patrimoni i la participació ciutadana en la realització d'aquestes activitats.

Creació d'activitats

A partir dels objectius definits prèviament s'elaborarà una llista amb activitats realitzables, que complementin l'oferta anual que ja oferia A Tot Drap, i que donin resposta als objectius plantejats. Aquestes activitats seran desenvolupades àmpliament en futurs treballs, i a continuació en presentem un **esbós**:

- **Visites guiades i itineraris**

Les visites guiades i els itineraris es programaran mensualment. Aquests itineraris es centraran en el recorregut pels elements patrimonials immobles del municipi més vinculats al mar –com el Tenyidor de xarxes, Can Villar i la caseta del motor– així com els elements naturals més representatius –platja de les barques.

Elaboració tradicional de nanses de pesca. Fotografia: A Tot Drap

Aquestes rutes es faran acompanyats d'un **guia expert**, resident al poble.

- **Tallers diversos: de caps i corderia, modelisme naval, cuina tradicional, fotografia, navegació astronòmica, etc.**

Es programaran tallers destinats a persones amb inquietuds respecte la cultura marítima i els oficis tradicionals. Els tallers seran variats, i aniran des de la gastronomia tradicional fins la navegació astronòmica i les tècniques d'orientació a la mar. Aquests tallers inclouran la realització de classes pràctiques o passejades a bord del Sant Pau.

- **Navegació amb vaixell**

Es preveu la realització de recorreguts per la costa, entre Arenys de Mar i Pineda amb el sardinal Sant Pau.

- **Tallers de vela llatina. Escola de navegació tradicional**

Durant els mesos d'estiu es programaran tallers de navegació tradicional amb vela llatina, a diferents nivells i ordenats per franges d'edat.

- **Visites a les reserves**

Les visites a les reserves es programaran un cop les peces de la col·lecció hagin estat traslladades al local del magatzem, i estiguin ubicades i catalogades correctament.

Les visites es faran en grups reduïts sempre acompanyats d'un guia, que explicarà tots els processos de conservació preventiva i restauració que s'han portat a terme per a mantenir la col·lecció, així com el procés d'inventariar i els treballs de restauració que s'han donat a terme per a estabilitzar les peces.

- **Sopars temàtics**

Aquests sopars estaran destinats a recaptar fons per a la conservació i difusió del patrimoni local.

- **Activitats per a escolars**

Es programaran activitats variades per als escolars, utilitzant els recursos que possibilita el patrimoni per oferir **continguts** atractius i estimulants pels alumnes. Aquestes activitats estaran adaptades al currículum escolar i a l'edat dels grups visitants. Les activitats es s'estructuraran en visites i tallers, prioritzant la realització d'aquests últims.

S'elaboraran guies pel professorat i pels monitors i fitxes didàctiques per a cada activitat.

Esdeveniments ja iniciats

Es mantindrà i reforçarà la presència en esdeveniments com el **Firamar**, a més de potenciació obres de teatre i grans esdeveniments al llarg de l'any.

3.4 ELABORACIÓ DEL CALENDARI

Un cop definides les activitats, caldrà crear un llistat unitari i un calendari anual, una programació estable d'activitats que combini els petits tallers setmanals i mensuals amb les grans esdeveniments anuals.

Aquest llistat unitari portarà associat un cronograma específic, mensual i anual, en el que es detallaran la programació a diferents nivells.

3.5 EL GUIA EXPERT. LA PARTICIPACIÓ EN L'ORGANITZACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE LES ACTIVITATS.

Per a realitzar aquestes activitats es preveu obrir la porta a la **participació ciutadana**, que serà el motor pel qual es portaran a terme. Aquesta participació es materialitzarà en el la realització dels tallers, i en la participació com a guies en els itineraris pel poble.

En aquest cas ens basem en el concepte de **guia-expert**, que l'Espai del Peix de Palamós ja aplica des de la seva creació, fent que els propis pescadors del port de Palamós guiïn els visitants per la Llotja del port i l'espai interpretatiu. A Sant Pol aplicarem el concepte d'una manera més flexible, donat que amb els tallers es requerirà la presència de la figura del guia-expert, mentre que les visites guiades seran dutes a terme per joves de la localitat als qui s'haurà fet fer curssets de monitoratge i guia. Es preveu una petita remuneració pels guies i els talleristes, fruit del pagament per les activitats ofertes.

L'aportació de capital humà per a realitzar les activitats no l'assumirà solament A Tot Drap, degut a una possible sobresaturació de feina pels socis, sinó que aquesta participació estarà oberta a tots els vilatans que desitgin participar.

4. Pla de comunicació

Amb la creació d'un calendari d'activitats estable es fa necessària la **creació d'un pla de comunicació**, per tal de fer arribar totes les propostes culturals relacionades amb el patrimoni marítim de Sant Pol al màxim nombre de persones possible. L'objectiu és una major **divulgació i repercussió de les activitats** a nivell local i comarcal.

Per tal d'aconseguir aquesta fita es proposa la difusió de les activitats i el contingut del Pla de Gestió a través de la creació d'una pàgina web, de l'edició d'un butlletí electrònic i la seva edició en paper, l'edició de cartells per a esdeveniments especials i finalment de la creació d'un perfil a les xarxes socials.

4.1 CREACIÓ DE LA PÀGINA WEB

Es crearà una pàgina web, per tal de donar visibilitat a les activitats organitzades al voltant del patrimoni marítim de la vila. Aquesta web serà una via de comunicació amb l'usuari, que podrà consultar les activitats que es fan mensualment, a més de tenir accés al butlletí electrònic i a altres tipus de continguts vinculats amb el patrimoni marítim.

S'inclouran lectors RSS⁶⁰ per tal de que les persones interessades puguin subscriure's a les novetats.

60 Vegeu <http://www.rss.nom.es/lector-rss/>

4.2 CREACIÓ D'UN BUTLLETÍ

Per tal de mantenir un contacte amb els interessats i poder aportar informacions extres als lectors, considerem necessària la creació d'un **butlletí electrònic**, gratuït i que es distribuirà a través del mailing i de la pàgina web, a partir de la qual serà descarregable. També està prevista la publicació de l'edició del **butlletí en paper**, pel qual els abonats aportaran una quantitat determinada.

En aquest sentit es proposa la creació d'una col·lecció de fotografies o làmines, a partir de fotografies antigues o obres d'artistes locals que es distribuïrien en format paper juntament amb l'edició impresa del butlletí.

La periodicitat serà **trimestral**, donat que és la millor opció per tal de difondre les novetats coincidint amb els trimestres escolars.

Es cercaran **espònsors**, l'aportació dels quals anirà destinada a la conservació i restauració de les peces. La recerca es centrarà en l'àmbit local i de proximitat (àrea de la Vallalta), especialment entre els comerços del poble.

4.3 CREACIÓ DEL MAILING

La comunicació amb els usuaris interessats i amb les institucions culturals comarcals esdevé una prioritat a seguir, tant per la difusió i la major visualització de les activitats, com per al manteniment dels contactes i la fidelització del públic interessat.

Per a la correcta generació del mailing, caldrà establir un **compte de correu**, per tal de poder respondre les preguntes genèriques, atendre les reserves d'activitats, etc.

En el mailing s'introduiran les dades dels usuaris per tal de comunicar les novetats immediates del patrimoni marítim de Sant Pol,

fer recordatoris de les activitats que s'oferiran en els propers dies, o distribuir el butlletí electrònic. Els usuaris seran informats de les novetats segons preferències d'activitats que ens indiquin, mitjançant una fitxa en la que cediran voluntàriament les seves dades de contacte per tal de que siguin informats de les novetats. Aquestes dades s'emmagatzemaran en un fitxer electrònic, respectant la llei de protecció de dades.

4.4 GENERACIÓ D'ESP AIS A LES XARXES SOCIALS

És imprescindible que es generi un espai a les xarxes socials que permeti fer conèixer el pla de gestió i les activitats vinculades a ell. Per tal de crear un espai de referència, horitzontal i de comunicació immediata de resultats, es crearà un perfil a Facebook, en format de pàgina. Es generarà un compte de Flickr, i eventualment es pot generar un altre a Google +, però el pes principal d'informació a les xarxes socials es portarà des de la pàgina de Facebook.

Dins els perfils es publicaran els anuncis d'activitats, crides a la participació i notícies relacionades amb el patrimoni marítim de Sant Pol o de la costa catalana en general⁶¹.

Aquest perfil estarà sota el nom del **Consorci del Cap de Sant Pere**.

⁶¹ Per a la gestió dels comentaris i pàgines de Facebook d'institucions, vegeu la guia d'usos i estil a les xarxes socials de la Generalitat de Catalunya: http://www.gencat.cat/xarxessocials/pdf/v1_guia_usos_xarxa_cat.pdf

4.5 EDICIÓ DE CARTELLS I DIFUSIÓ PROPAGANDÍSTICA

Davant la celebració d'un esdeveniment important emmarcat en el calendari d'activitats proposat, o de la crida de voluntaris per a la realització de l'inventari, o de qualsevol altre acte que es necessiti difondre, s'editaran cartells propagandístics que es distribuiran per tota la localitat.

La difusió d'aquest tipus de material també es farà als centres de Ca l'Arturo i el Centre Popular i d'Esbarjo. La difusió també es faria a través de mitjans de comunicació locals com Radio Litoral⁶² o l'edició local del diari El Punt o el butlletí de El Nou Santpolenc.

62 Radio local de Sant Pol <http://www.radiolitoral.org/>

part 3.
Futurs projectes

A llarg termini es preveu la implementació d'un **equipament** pel municipi, en el qual es puguin portar a terme activitats vinculades al patrimoni marítim i fer difusió del mateix a partir d'exposicions amb la col·lecció adquirida. Aquest equipament estaria gestionat pel consorci del Cap de Sant Pere, figura que agrupa l'Ajuntament, A Tot Drap, la Penya Xíndries i el Centre Cultural i d'Esbarjo. El disseny i la **creació d'un equipament** vinculat al patrimoni marítim **no està inclòs en el Pla de Gestió del Patrimoni Marítim de Sant Pol**, però donat que vindrà derivat de les accions que es desenvolupin al pla, en el següent apartat farem un esbós de les premisses bàsiques sobre les quals creiem que s'ha de guiar. També farem una breu descripció de la problemàtica que presenta l'edifici de Can Villar per a esdevenir un equipament municipal.

L'objectiu que creiem convenient assolir és la creació d'un equipament que tracti en profunditat el patrimoni marítim local i de la comarca, que conservi el llegat material d'aquest i en faci difusió. L'equipament a cercar haurà de reunir unes determinades característiques espaials i d'accessibilitat, malgrat que no és necessari que compleixi els requisits exigits en la llei de museus⁶³, donat que es preveu més com un espai d'exposicions i de trobada que no pas com un museu en sentit estricte.

63 Requisits tècnics de la Llei de Museus de 1990: http://www.gruptecnico.org/normativa_museus.pdf

CAN VILLAR I EL PROJECTE DE MUSEU MARÍTIM

Des de l'inici de la restauració de la caseta del motor per part dels membres d'A Tot Drap, la idea present era restaurar l'antiga masia de Can Villar per a ubicar-hi un museu marítim local. Aquesta idea va ser promoguda per l'equip de govern local i gaudia de gran consens entre la població. La masia de Can Villar és la masia documentada més a prop del mar, construïda entre els segles XVI i XVII, la qual cosa justificava la ubicació d'un museu marítim en les seves dependències.

Malgrat aquesta excel·lent ubicació i justificació històrica, la masia de Can Villar presenta dues problemàtiques importants a l'hora de poder ubicar una instal·lació municipal. La primera és la propietat: Can Villar està situada en els terrenys privats d'una urbanització, i que per tant no es poden utilitzar a priori per a fer cap instal·lació municipal. Si bé aquest problema es podria solucionar amb negociacions amb l'Ajuntament, fent una cessió a llarg termini, l'estat de conservació actual de la masia no permet generar unes bones expectatives per ubicar-hi un museu. Recentment la propietat ha manifestat la seva voluntat de cedir l'edifici a l'Ajuntament per tal de que aquest restauri Can Villar. L'ofertament no ha pogut ésser acceptat, donat que l'immoble presenta unes condicions ruïnoses.

L'edifici, tot i estar inclòs al catàleg de Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya –i per tant com a bé catalogat, protegit–, no ha estat objecte de cap mesura important de conservació en els últims anys; actualment el seu estat és bastant precari, i no podria allotjar cap equipament sense una inversió molt forta en reformes estructurals. D'altra banda, la masia té un espai limitat, i la instal·lació d'un museu implicaria un mínim espai per a la reserva, que no podria ser satisfet; això sense comptar les importants despeses en aclimatació i control de la humitat que s'haurien de fer en un edifici patrimonial situat a menys de 100 metres del mar.

L'opció per tant d'instal·lar l'equipament a la masia de Can Villar no és realitzable a mig termini, especialment si tenim en compte l'actual situació econòmica, que no permet fer grans inversions en equipaments. Malgrat tot es poden cercar formules de consens per tal d'aconseguir rehabilitar l'edifici i generar un equipament a Can Villar.

SALA D'EXPOSICIONS TEMPORALS. UNA PROPOSTA

Donat que el municipi de Sant Pol té un dèficit d'equipaments culturals⁶⁴, considerem **necessària i viable** la generació d'un equipament específic per al patrimoni marítim, un element d'identitat local que pot ésser punt trobada, de vinculació a la localitat i cohesió social entre els membres de la comunitat. Tot i això, remarcuem que no cal seguir el model establert de museu, com a equipament que disposa de sales d'exposició i reserva, i que genera exposicions permanents i temporals.

Considerem que respecte l'ús de la col·lecció per a exposicions, l'equipament ha de prescindir del concepte d'exposició permanent, per a centrar-se més en un model que prioritzi la producció d'exposicions temporals anuals⁶⁵ (canviant l'exposició amb una freqüència d'un any i mig o dos anys), en el que s'usa el patrimoni per tal de generar nous discursos, fer visibles nous temes vinculats al patrimoni marítim i crear debats entre la població a partir de les peces exposades i les activitats proposades.

64 Veure Anàlisi del context

65 Planificació per "campanyes anuals", tal i com es va planificar inicialment en l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu (Prats, 1997)

Aquest model es combinaria amb el concepte de **museu a l'aire lliure** que es donaria l'espai de la platja de les barques, un espai patrimonial capitalitzat per la caseta del motor, el tenyidor i la pròpia platja.

Aquesta opció permetria generar un equipament prescindint de la ubicació d'unes reserves in situ i d'uns requisits tècnics que no podria acomplir. Tanmateix i degut a la previsió de que l'Ajuntament no podrà actuar sobre l'edifici de Can Villar fins que la situació econòmica no doni símptomes de millora, es preveu la possibilitat d'ubicar l'equipament en un **emplaçament temporal**, en el que es generaria tota l'activitat i exposicions que abans hem mencionat.

part 4.
Organització

Gestió

Pescadors varant la barca amb l'ajut de vilatans, utilitzant el cap de Sant Pere. Font: A Tot Drap

La posada en marxa del pla de gestió i la creació del futur equipament **ha de sorgir** de la col·laboració entre les diverses entitats que han contribuït a la difusió del patrimoni marítim, a més de l'Ajuntament.

La col·laboració en aquest sentit té un precedent clar, el **Cap de Sant Pere**⁶⁶. Aquesta unió formalment no constituïda fou el parai-gües sota el qual s'organitzaren activitats com La Barca Nova i l'homenatge a les víctimes del temporal de 1911. Els integrants d'aquesta unió foren l'Ajuntament, A Tot Drap, la Penya Xíndries i el Centre Cultural i d'Esbarjo. Els resultats d'aquesta col·laboració foren satisfactoris i les parts implicades van valorar molt positivament el fet d'haver col·laborat juntes.

Creiem per tant necessària la creació d'un **consorci**, donat que aquesta figura jurídica permet constituir una entitat pública de caràcter associatiu que pot estar formada per administracions públiques i entitats privades sense ànim de lucre, amb l'objectiu de coor-

⁶⁶ El nom de Cap de Sant Pere ve donat per la referència al cap (corda utilitzada per amarrar els vaixells) que s'utilitzava per treure les barques de l'aigua en cas de temporal. Les campanes de l'església tocaven perquè els veïns anessin a la platja i ajudessin a varar les barques que es trobaven en una situació de perill. Un cop arribats a la platja els veïns utilitzaven el cap de Sant Pere per a treure les embarcacions de l'aigua.

dinar projectes comuns. Per tant i donat que el projecte implicarà la inversió de recursos i forces de manera conjunta, creiem totalment necessària la constitució d'aquesta figura.

La seva constitució implicarà la creació de la figura a través de la seva aprovació en el ple municipal. Serà necessària la redacció d'uns estatuts que normativitzin la unió, tant a nivell d'organització interna i règim econòmic com a funcionament diari. També és **necessària** la concreció per escrit de la finalitat per la qual es constitueix el consorci.

En aquest cas la finalitat de construir el **ConSORCI del Cap de Sant Pere** és la de **coordinar les iniciatives destinades a la conservació, protecció i dinamització del patrimoni marítim local**, que estarien recollides en el pla de gestió i tindrien com a finalitat la generació d'un equipament.

El Consorci del Cap de Sant Pere estaria format per les següents entitats:

- Ajuntament de Sant Pol de Mar
- A Tot Drap
- Penya Xíndries
- Centre Cultural i d'Esbarjo

L'òrgan de gestió del Consorci del Cap de Sant Pere serà una Junta rectora, de la qual formaran part 3 representants de cada entitat. Aquesta junta tindrà la funció de vetllar per l'acompliment dels objectius plantejats al pla de gestió, de cercar el finançament i establir la planificació a llarg termini per a construir l'equipament.

A més es preveu la creació de la figura d'un coordinador, que gestioni la realització de les fases establertes al pla de gestió i els problemes diaris.

Pressupostos

RECURSOS DISPONIBLES I INVERSIONS A REALITZAR

Inversions

Per tal de desenvolupar el projecte es portaran a terme una sèrie d'inversions, que es materialitzaran un cop s'hagi finalitzat la fase d'inventari i s'entri en la de conservació i restauració de béns, donat que la gran majoria de partides estan relacionades amb el condicionament d'edificis i en la compra de material tècnic.

Concepte	Preu
Condicionament d'edificis	5750
Cobriment de finestres del magatzem	400
Instal·lació de l'aire condicionat del magatzem	1550
Adequació del Tenyidor	3500
Neteja i condicionament de la façana de la caseta de la "maquinilla"	300
Mobiliari i aparells de conservació	4073,52
Prestatgeries de mitja càrrega pel magatzem. 8 unitats	1746,4
Taula de treball	200
Deshumidificador (model CDF 10)	1910
Termohigròmetre (model PCE 110)	217,12
Disseny projecte	1500
TOTAL	11.323,52 €

Finançament

Obtindrem els recursos per a finançar el pla de gestió a partir de diverses fonts:

- Ajuntament de Sant Pol de Mar: l'Ajuntament aportarà una quantitat gran al primer any, donat que en aquest període no disposarem de fonts de recursos pròpies. L'aportació disminuirà notablement durant el segon any degut a la disponibilitat de fonts pròpies.
- Subvencions públiques. Les ajudes públiques es sol·licitaran en concepte de foment de la cultura tradicional i popular, i per a la publicació del butlletí imprès. En concret, es sol·licitaran les següents subvencions, que es convoquen amb freqüència anual:
  - Subvenció de la Generalitat de Catalunya, a federacions que programin activitats culturals relacionades amb la cultura popular i tradicional catalana. Quantitat màxima prevista 12.000€.
  - Subvenció de la Diputació de Barcelona, a federacions que programin activitats culturals relacionades amb la cultura popular i tradicional catalana. Quantitat màxima prevista 10.000€.
  - Subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya, per a l'edició de publicacions periòdiques en suport de paper en català o en aranès. Quantitat màxima prevista 1.260€ l'any.
- Recursos propis. Butlletí, rutes, tallers, sopars temàtics i curs de vela llatina. Els recursos vindran donats per l'activitat generada pels tallers, els cursos, les visites guiades i els esdeveniments programats. Donat que els tallers i visites no estan encara definits, presentem una projecció de guanys sobre uns suposats preus, nombre de tallers i participants.
- Micromecenatge i esponsorització. Es captarà finançament a

partir d'espònsors i de micromecenatge, provinent especialment de particulars i empreses.

COMPTE DE RESULTATS

A continuació presentem la relació d'ingressos i despeses que es generaran durant el pla de gestió. Les dades estan calculades per un període de dos anys d'activitat, però no es descarta la possibilitat de perllongar el període d'activitat.

Pressupost de despeses

	Concepte	Total
Despeses de personal	Coordinador/a	36000
	Restaurador/a	22500
	Documentalista	12000
	Personal de neteja	5580
	Remuneració monitors	9480
	Cotització a la SS	25106,4
Despeses corrents	Assegurances	350
	Lloguer	6000
	Subministres magatzem	1200
Despeses d'activitat	Material fungible	800
	Organització esdeveniments	2000
	Material de restauració	500
	Butlletí	2040
	Pàgina web	860
	Fulletons i cartells	200
Despeses professionals	Gestoria	720
Amortitzacions		4529
	TOTAL	129.865,40 €

Pressupost d'ingressos

Concepte	Total
Subvenció Generalitat per la Promoció de la Cultura Popular	12000
Subvenció Generalitat per butlletins editats en català	1260
Subvenció Diputació per la Promoció de la Cultura Popular	10000
Aportació de l'Ajuntament de Sant Pol de Mar	37505,92
Micromecenatge i espònsors	35722
Recursos propis	44700
TOTAL	141.188,92 €

La diferència entre els ingressos i les despeses és la quantitat corresponent a les inversions en rehabilitació d'edificis i condicionament del magatzem, que hem especificat a l'inici d'aquest capítol.

Obtenció de recursos propis i estimació de xifres

El pla preveu la realització d'activitats, de les quals s'extreuran els recursos propis. A continuació presentem les estimacions de visitants i participants a les activitats organitzades, les previsions de vendes del butlletí col·leccionable. A més a més presentem les remuneracions aproximades que percebran els voluntaris, que seran considerades com a despeses de personal.

Estimació guanys	Nº activitats/ any	Preu activitat	Assistents i participants	Total
Visites guiades	20	4	20	1600
Tallers	10	40	15	6000
Cursos de vela llatina	4	200	30	24000
Sopars temàtics	3	25	100	7500
TOTAL				39.100,00 €

Estimació vendes butlletí	Exemplars	Preu per butlletí	Total
1er trimestre	350	4	1400
2n trimestre	350	4	1400
3er trimestre	350	4	1400
4rt trimestre	350	4	1400
TOTAL			5.600,00 €

Recursos propis	Total
Tallers, visites, cursos de vela i sopars	39100
Venda butlletí	5600
TOTAL	44.700,00 €

Remuneració voluntaris ⁶⁷	Estimació de nº de voluntaris	%	Estimació de guanys anuals	Total
Visites guiades	10	30	1600	480
Tallers	15	30	6000	1800
Cursos de vela llatina	8	30	24000	7200
TOTAL				9480 €

⁶⁷ Es retribuirà a cada voluntari amb la quantitat corresponent al 30% de la recaptació de la seva visita o taller.

PLA DE TRESORERIA

A continuació mostrem el pla de tresoreria previst pels exercicis 2013 i 2014, en el que es preveu la implementació del pla.

2013	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Total anual
Ingressos													
Ajuntament	35972,62												
Micromecenatge	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	
Total ingressos	38060,62	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	2088	61.038,62 €
Despeses													
Sous. Coordinador	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	
Sous Documentalista						1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	
Sous Restaurador ⁶⁸						2250	2250	2250	2250	2250	2250	2250	
Seguretat Social	495	495	495	495	495	1732	1732	1732	1732	1732	1732	1732	
Material fungible	400												
Material de restauració						500							
Fulletons i cartells	100												
Gestoria	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	
Amortitzacions	2264,5												
Total despeses	4789,5	2025	2025	2025	2025	7512	7012	7012	7012	7012	7012	7012	55.461,50 €

68 El restaurador treballarà 15 hores setmanals durant 10 mesos

2013	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Total anual
Inversions													
Cobriment de finestres del magatzem												400	
Instal·lació de l'aire condicionat del magatzem ⁶⁹												1550	
Deshumidificador (model CDF 10)												1910	
Termohigròmetre (model PCE 110)												217,12	
Disseny projecte	1500												
Total inversions	1500											4077,12	5.577,12 €

2014	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Total anual
Ingressos													
Subvencions Generalitat		12000											
Sub. Butlletí	1260												
Sub. Diputació				10000									
Ajuntament	1573,3												
Micromecenatge	3604												
Recursos propis. Tallers	1500			1500		1500				1500			
Recursos propis. Guies	400			400		400				400			
Recursos propis. Sopars	2500				2500				2500				
Recursos propis. Cursos Vela llatina						12000	12000						
Recursos propis. Butlletí	1400			1400		1400				1400			
Total ingressos	12237,3	12000	0	13300	2500	0	15300	12000	2500	3300	0	0	73.137,30 €

69 Preu calculat per la compra de dos aparells Mitsubishi Electric model MSZ-GE25VA

Despeses													
Sous. Coordinador	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	
Sous Documentalista	1500												
Sous Restaurador	2250	2250	2250										
Sous Personal Neteja ⁷⁰	465	465	465	465	465	465	465	465	465	465	465	465	
Remuneració Monitors	2370			2370			2370			2370			
Seguretat Social	1795,5	1345,5	1345,5	603,45	603,45	603,45	603,45	603,45	603,45	603,45	603,45	603,45	603,45
Assegurances	350												
Lloguer	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	
Subministres	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Material fungible	400												
Material de restauració													
Butlletí	510			510			510			510			
Pàgina web			860										
Fulletons i cartells	100												
Organització esdeveniments	666				666				666				
Gestoria	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	
Amortitzacions	2264,5												
Total despeses	14801	6190,5	7050,5	6078,45	3864,45	3198,45	6078,45	3198,45	3864,45	6078,45	3198,45	3198,45	66.800,05 €

La diferència entre els ingressos i les despeses anirà destinada a subvencionar les inversions que hem indicat al principi i que es detallen a continuació. El remanent que quedi serà utilitzat per a finançar el següent exercici.

70 Es contractarà personal de neteja per a fer un manteniment setmanal del magatzem, calculat en 10 hores setmanals. La contractació es farà quan es disposi de magatzem.

2014	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	Total anual
Inversions													
Adequació del Tenyidor		3500											
Neteja i condicionament de la façana de la caseta de la "maquinilla"		300											
Prestatgeries de mitja càrrega pel magatzem. 8 unitats	1746,4												
Taula de treball	200												
Total inversions	1946,4	3800											5.746,40 €

Bibliografia

75 anys conservant la història marítima. Editorial (2004): Drassana, Barcelona, nº12,p4-5.

ÁLVAREZ-MASSÓ, M (2002): *El Centre de Documentació Marítima del Museu Marítim de Barcelona*. Drassana, Barcelona, nº10, p.12-17.

ARRIETA, I (2008): *Participación ciudadana, patrimonio cultural y museos. Entre la teoría y la praxis*. Euskal Herriko Unibertsitatea, Bilbao.

BADIAS,J; GARRIDO, A; MARTÍ, M; MATA, R (2008): *Els projectes del Museu de la Pesca*. Drassana, nº 16, p.54-61

CARBONELL, E; TORRA, E.(2007) *Patrimoni marítim i usos socials de la platja de Sant Pol de Mar. Projecte de recerca documentació*. Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya. Document inèdit.

CARBONELL, E. (2009): *Beach, Heritage and Locality: The Politics of Identity in a Coastal Catalan Town*, Leeds, Centre for Tourism and Cultural Change.

CARBONELL, E(2008): *Veure l'invisible: el patrimoni cultural immaterial marítim*. Drassana, nº 16, p.28-39

CATALÀ, M (2010): *Metodologia de recerca etnològica*, Centre de Promoció de la Cultura Tradicional i Popular, Barcelona

CATALÀ, M; COSTA,R; FOLCH,R (2008): *L'inventari del patrimoni etnològic de Catalunya i l'etnologia marítima*, Drassana, nº 16, p.40-53

FRIGOLÉ REIXACH, J (2007): *Producció cultural de lloc, memòria i terciarització de l'economia en una vall del Prepirineu*. Revista d'Etnologia de Catalunya, nº 30, p. 70-80.

- Fundació Promediterrània (2006): *Projecte Memòria de la Comunitat Pesquera de Palamós*. Recerca Documentació. Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya. Document inèdit
- Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura Assessoria Jurídica (2001): *El Patrimoni marítim flotant en la Llei del patrimoni cultural*. Drassana, nº9. p.60-67
- GÓMEZ, F; SALA, T; VÁZQUEZ, C; LATORRE, C (2004): *El departament de Restauració i Conservació Preventiva del Museu Marítim de Barcelona. Passat, present i futur*. Drassana nº12, pp. 6-16.
- JUNCOSA,E; CARTES, A (2009) *Pescadors i mariners als Alfacs. Inventari de fons etnològics per al museu de la Mar de l'Ebre*. Projecte de Recerca Documentació. Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya. Document inèdit.
- KISSEL,E; DÍAZ PEDREGAD,P; MONIER,V.(2006): *Concepció i gestió dels magatzems de museus*. Col. Museus Documentació. Generalitat de Catalunya, Barcelona
- La conservació preventiva al Museu Marítim de Barcelona(2008), dins Drassana, nº 16, p.6-10
- LÓPEZ MIQUEL,O; GARCIA DOMINGO,E (2001): *La protecció del patrimoni marítim d'Europa: els casos de França i Gran Bretanya*. Drassana nº9,. p.106-112.
- LÓPEZ MIQUEL,O(2007): *Documentació i gestió del patrimoni. L'experiència del Cens de Patrimoni Marítim de la Costa Catalana*. Manuals nº5. Museu Marítim de Barcelona
- Llei 17/1990, de 2 de novembre, de museus (DOGC núm. 1367, de 14.11.1990)
- MATEU GASQUET, J (2008): *El castillo de Montsoriu. La participación de la sociedad civil*, dins ARRIETA, I (ed.): *Participación ciudadana, patrimonio cultural y museos. Entre la teoría y la praxis*. Euskal Herriko Unibertsitatea, Bilbao, p.163-175
- OLESTI, O (2004).*Els inicis de la producció vinícola a Catalunya: el paper del món indígena*. Actes de les Jornades d'Arqueologia i Paleontologia, La Garriga, 29 i 30 de novembre i 1 de desembre de 2001, pp. 246-257.

Pailebot Santa Eulàlia: 90 anys de vida (2008). Drassana, nº 16, p.12-16

Pla d'Acció Cultural de la Vallalta. Diputació de Barcelona, 2005

PRATS, LI (1997): *Antropología y patrimonio*. Ariel Antropología, Barcelona,.

PRATS, LI (2005): *Concepto y gestión del patrimonio cultural*. Cuadernos de Antropología Social Nº 21, p. 17-35

Preservació versus responsabilitat. Editorial(2002). Drassana, Barcelona, nº10,p. 4-5.

PUJOL HAMELINK, M; ROVIRA, LI.(2004): *El vaixell medieval de Culip IV: la construcció d'un model hipotètic.*, Drassana nº12, Barcelona, ,pp.94-105.

PUJOL, E.; CARBONELL, E. (2009) *Records d'una dona de mar*.Fundació Promediterrània, Palamós

RIBERA,C (2005): *Les reserves del Museu d'Història de Catalunya, un projecte de conservació preventiva*. Quaderns del Museu d'Història de Catalunya, nº5, p12-17.

ROIG, E; SOLANO, D (2005): *El futur del centre cultural*. El Nou Sanpolenc, nº46, p 30-37

Societat arqueològica lul·liana (2004): *Actes del VIè congrés El nostre patrimoni cultural: el patrimoni marítim i costaner*, Palma de Mallorca.

VVAA (2000) *II Jornada de turisme blau. 27 de maig 1999. Ponències*. Diputació de Barcelona, Barcelona.

VVAA(2011): *La memòria dels pescadors, un patrimoni viu*. ARGO nº11, pp.25-33.

ZAMORA TARRÉS, J; LEÓN ARIAS, À.: *Patrimonio marítimo flotante y legislación marítima*. Revista PH nº 39, p101-111

ZAMORA TERRÉS,J; LEÓN ARIAS,À (2001):. *Protecció del patrimoni marítim i legislació*. *Patrimoni marítim flotant i legislació marítima*. Drassana nº9, p.76-87.

WEBGRAFIA

Ajuntament de Sant Pol de Mar: www.santpol.org

Associació A Tot Drap: <http://www.atotdrap.cat/>

Associació d'Amics del Castell de Montsoriu: <http://www.aacmontsoriu.org/index1.htm>

Associació El Patí Català de Calafell: <http://paticatalacalafell.cat/>

Associació European Maritime Heritage: <http://www.european-maritime-heritage.org/default.aspx>

Bot Salvavides Calafell: <http://www.botsalvavides.org/>

Butlletí digital municipal "El Nou Santpolenc": <http://www.santpol.org/default.php?idcanal=4&idcategory=24>

Centre UNESCO Catalunya (2011): Metodologia per a l'inventari del patrimoni cultural immaterial a les reserves de la biosfera. http://www.unescocat.org/montseny/pdf/Montseny_Metodologia_CAT.pdf

Consell Comarcal del Maresme: <http://www.santpol.org>

Direcció General de la Cultura Tradicional i Popular: <http://www20.gencat.cat/portal/site/CulturaDepartament/menuitem.4f81of50a62de38a5a2a63a7b0coe1a0/?vgnnextoid=a5329d7163cf2310VgnVCM1000008doc1e0aRCRD&vgnnextchannel=a5329d7163cf2310VgnVCM1000008doc1e0aRCRD&vgnnextfmt=default&contentid=76f4a499d8cf2310VgnVCM2000009boc1e0aRCRD>

Fundació Pere Coromines: <http://www.fundaciocoromines.cat/>

Informe EuroRap Catalunya 2010 <http://www20.gencat.cat/docs/transit/Documents/Qui%20som/Projectes%20europeus/EuroRAP%20Catalunya%202010.pdf>
<http://www20.gencat.cat/docs/transit/Documents/Qui%20som/Projectes%20europeus/EuroRAP%20Catalunya%202010.pdf>

Institut Català d'Estadística: <http://www.idescat.cat/>

Jornadas de Museología: <http://dialnet.unirioja.es/servlet/congreso?codigo=2273>

Jornades Educació i Museus. Blog MMB Educació: <http://mmbeducacio.blogspot.com.es/2012/01/xv-jornades-de-museus-i-educacio.html>

La Vallalta: <http://www.lavallalta.cat/inici>

Lectors RSS: <http://www.rss.nom.es/lector-rss/>

Mediamusea.com: <http://mediamusea.com/>

Patronat del Castell de Montsoriu: <http://www.montsoriu.cat/Castell-de-Montsoriu/qui-som.html>

Protocols de restauració de patrimoni de l'Instituto Andaluz de Patrimonio Historico (Junta d'Andalusia): <http://www.iaph.es/web/canales/conservacion-y-restauracion/metodologia-de-intervencion.html>

Sobre el Museu de la Pintura de Sant Pol: <http://www.santpol.org/fitxers/Documents/Equipaments/historia%20museu%20spm.pdf>

Xarxanet.org: <http://xarxanet.org/financaments/public>

Annexes

Fitxa d'inventari per objectes patrimonials

Projecte + logo		
Núm. Registre		Propietari
Adreça	Mail	Telèfon
Classificació genèrica		
Nom de l'objecte		
Matèria		
Tema		
Cronologia		
Descripció		
Autor:		Lloc execució:
Materials:		Tècnica:
Dimensions:		Estat de conservació:
Ubicació:		
Accés:		
Cessió:		
Núm. Registre de la foto		Núm. Registre vídeo
Observacions		
Data d'entrada		Lloc

Fitxa d'inventari per als béns immobles

Projecte + logo		
Núm. Registre		Propietari
Adreça	Mail	Telèfon
Nom de l'edifici		
Situació		
Carrer	Barri	Població
Coordenades geogràfiques		
Descripció edifici		
Façana		
Interior		
Materials constructius		Tècnica
Superfície		Estat de conservació
Construcció		
Arquitecte		Any de construcció
Constructor		
Elements materials a l'interior		
Núm. Registre de la foto		Núm. Registre vídeo
Observacions		
Data d'entrada		Lloc

Fitxa d'inventari per a embarcacions

Projecte + logo			
Núm. Registre		Propietari	
Adreça	Mail	Telèfon	
Nom embarcació:			
Tipologia:			
Característiques constructives			
Eslora	Mànega	Puntal	Tonatge
Cronologia			
Materials constructius			
Materials del buc			
Materials dels elements de subjecció			
Observacions			
Propulsió			
Tipus			
Materials dels elements de propulsió			
Ubicació			
Ubicació actual		Ubicació anterior:	
Usos			
Ús actual		Ús Inicial	
Construcció			
Mestre d'aixa		Enginyer	
Drassana		Any de construcció	
Població			
Reparacions			
Núm. Registre de la foto		Núm. Registre vídeo	
Observacions			
Data d'entrada		Lloc	